

HOUVAST

Voor producer en muzikant Frank van Essen is muziek zijn levensdoel. Met de muziek die hij maakt voor onder andere Sela en Trinity wil hij God eren. 'Muziek is Gods communicatiemiddel naar mensen toe.'

FRANK VAN ESSEN, PAGINA 18

ERFSTUKKEN

De tweelingzusjes Simba en Susi Mosis (42) dragen hun kleurrijke pangi met trots. Het kledingstuk komt bij allerlei gelegenheden van pas. 'We dragen het bij de inwijdingsrituelen, maar ook op feesten of bij een begrafenis.'

PAGINA 17

VS hervat inlichtingen en militaire steun aan Oekraïne

Het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken heeft dinsdagavond aangekondigd dat Washington per direct weer inlichtingen met Oekraïne deelt en ook weer militaire steun gaat leveren. Dat is de belangrijkste uitkomst van een topoverleg in Saoedi-Arabië.

Carlijn van Esch / VK
Riyad

■ Na een in de woorden van het Witte Huis 'positief' en 'productief' overleg in Saoedi-Arabië lijkt de Amerikaanse opstelling 180 graden gedraaid. Oekraïne kan in de oorlog met Rusland plotseling weer rekenen op Amerikaanse steun. Volgens de Amerikaanse afgevaardigden is het duidelijk dat Oekraïne 'Trump's visie voor vrede' deelt en ligt de bal nu bij Rusland.

Gevraagd of de relaties tussen Amerika en Oekraïne weer op de rails zijn, antwoordde de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Marco Rubio: 'Wat weer op de rails is, is vrede.' De Oekraïense delegatie is akkoord gegaan met een Amerikaans voorstel voor een bestand van dertig dagen. Het voorstel betreft een compleet staakt-het-vuren, in de woorden van Rubio 'stoppen met schieten', langs de volledige frontlinie en op de Zwarte Zee.

Gezamenlijke verklaring

In een gezamenlijke verklaring benadrukken de delegaties dat het bestand verlengd kan worden en er onmiddellijk onderhandelingen moeten beginnen 'over een duurzame vrede die voorziet in de veiligheid van Oekraïne op de lange termijn'. De Amerikaanse delegatie heeft toegezegd met dit voorstel naar Moskou te gaan, terwijl Oekraïne heeft bevestigd dat

Mike Waltz en Marco Rubio in Riyad.

Europese partners een rol moeten spelen in het vredesproces. Ook willen beide partijen zo snel mogelijk alsnog een grondstoffenakkoord sluiten. De Amerikaanse president Trump reageerde direct dat hij verwacht nog deze week met Poetin te praten en hopelijk binnen enkele dagen een staakt-het-vuren op tafel heeft. Volgens zijn Oekraïense ambtgenoot Zelensky is het nog maar afwachten of Rusland net als Oekraïne bereid is om de oorlog te beëindigen. 'De Verenigde Staten moeten Rusland ervan overtuigen om hiermee in te stemmen', zei Zelensky.

Het was het eerste Amerikaans-Oekraïense overleg sinds de uitval tussen Zelensky en Trump van anderhalve week geleden. Nadat

Zelensky de noodzaak van Amerikaanse veiligheids garanties benadrukte, kreeg hij beschuldigingen van Trump en vicepresident J.D. Vance om de oren dat hij ondankbaar was en uit zou zijn op een Derde Wereldoorlog. Vervolgens zette Trump de militaire steun op pauze en even later ook de inlichtingen. Terwijl Moskou een feestje vierde, brak in Europa paniek uit. In korte tijd werden allerlei plannen opgetuigd voor grootschalige herbewapening en extra steun aan Oekraïne, alles om de Europese veiligheid te verdedigen zonder de vertrouwde Amerikaanse rugdekking.

'Positieve ontwikkeling'

In Europa is dan ook positief gereageerd op het nieuws. De voorzitters van de Europese Commissie en de Raad van Europa schrijven op X: 'Dit is een positieve ontwikkeling die een stap kan zijn naar een alomvattende, rechtvaardige en duurzame vrede voor Oekraïne. De EU is bereid om samen met haar partners haar volledige rol te spelen in de komende vredesonderhandelingen.'

Ook op de frontlinie in Oekraïne zal opluchting overheersen. Afgelopen week bleek direct dat Amerikaanse inlichtingen van levensbelang zijn om de bewegingen van Russische troepen in de gaten te houden en luchtaanvalen te kunnen onderscheppen. 'Het belangrijkste is dat we weer worden gesteund door de Amerikanen', aldus Zelensky.

NIEUWS

Rapper en zanger Frenna won de Edison-prijs voor beste song. Als eerste bedankte hij niet de mensen om hem heen, maar Jezus.

PAGINA 6

advertenties

Van Dam, Van Dam & Verkade

Biddag 2025: aan 's HEEREN zegen is alles gelegen!

Bel: 020-4896500

Ik ben een kind dat rust

ELKE DAG EEN DICHTREGEL OP WEG NAAR PASEN. LUISTER HET HELE GEDICHT VIA [ND.NL/4ODAGEN](https://www.nd.nl/4ODAGEN)

JAARGANG 81 NR. 21926
WWW.ND.NL
REDACTIE@ND.NL
088 1 999 999

PRIJS € 3,75 ZATERDAG € 5,25

9 771570 797003

COLUMN
REINA WISKERKE

Lauren Verster gaat de strijd aan tegen beautybullshit – zal het dit keer wél helpen?

Eens in de zoveel jaar bereikt een reeds bekende waarheid weer de media: de beautyindustrie belooft veel, er komt weinig tot niets van haar beloftes uit en toch laten we ons er graag mee voor de gek houden. Dit keer trekt programmamaker Lauren Verster aan de bel, op Instagram. Zij gaat de strijd aan tegen 'beautybullshit' van influencers: vrouwen die op hun eigen socialemediakanaal allerhande smeersels en behandelingen aanprijzen. Verster heeft twee keer een laserbehandeling laten doen om haar huid te verstrakken. Zonder merkbaar effect, behalve dat haar huid gevoeliger is geworden voor zonlicht. Ook het geld dat ze uitgaf aan dure anti-rimpelcrèmes en collageenpillen heeft haar geen betere huid opgeleverd, stelt ze vast. Het *Algemeen Dagblad* pikte haar signaal maandag op, evenals *Editie NL* op RTL4. Mogelijk hoopt Verster met deze media-aandacht alsnog een tv-programma te mogen maken over 'de waarheid achter cosmetische producten'. Ze zegt dat ze de NPO daarvoor al jaren warm probeert te krijgen, tevergeefs.

De conclusies die deskundigen in het *AD* en *Editie NL* trekken, bevestigen wat ik me herinner van eerdere media-aandacht rond dit thema. Naast gezond leven en eten zijn er twee beproefde middelen om huidveroudering af te remmen: bescherming tegen de zon (het allerbelangrijkst) en vitamine A-zuur. Bescherming tegen zonlicht voorkomt schade én is binnen ieders handbereik: crème met een hoge beschermingsfactor opsmeren en zo veel mogelijk in de schaduw verblijven of een zonneklep opzetten. Vitamine A-zuur ligt moeilijker. Dat is alleen op doktersrecept verkrijgbaar in een zalf tegen acné, met enige huidverjonging als bijwerking. Crèmes van de drogist, met ingrediënten die lijken op Vitamine A-zuur, bieden chemisch gezien net wat anders en hebben niet dezelfde uitwerking. Er kunnen wel werkzame stoffen in beautyproducten zitten, maar het wil niet zeggen dat ze genoeg uithalen. Een dermatoloog stelde bij *Editie NL* dat voor hem de werking van antirimpelcrème niet wetenschappelijk bewezen is. Hij adviseerde een crème te kiezen met zo min mogelijk ingrediënten. De werking van de nu zo populaire collageenproducten is volgens hem 'wetenschappelijk lang niet sterk genoeg' om 'te onderbouwen dat collageenpillen, -poeders of -drankjes het collageenpercentage verbetert of versterkt'.

Gaat de strijd van Lauren Verster helpen? Tot nu toe ondervindt de beautyindustrie weinig hinder van ont-nuchterende kennis. De beloftes over het tegengaan van veroudering oefenen te veel aantrekkingskracht op ons uit. We willen, generaliserend gesproken, verjongingsmythes zo graag geloven dat onze gezonde sceptis er moeilijk tegenop kan.

Ik merk het bij mezelf. Ik ben behoorlijk op de hoogte van de zin en onzin van smeersels en supplementen. En toch, als iemand mij met verve iets aanbeveelt, voel ik tweestrijd in mezelf opkomen en kan ik er zomaar voor gaan.

Het wordt tijd voor een website zoals die van Milieu Centraal of het Voedingscentrum, maar dan over cosmetische producten: een platform waar we actuele informatie vinden over het waarheidsgehalte van claims van de beautyindustrie.

Er zijn zo veel behoeften waaraan we ons geld beter kunnen besteden dan aan beautysprookjes. En er is zo veel vraag naar personeel voor zinvol werk, dat een fikse inkrimping van de beautyindustrie geen ramp kan zijn. Dat het daar werkelijk van komt zal ook een sprookje zijn zolang we in vrede en welvaart leven.

Reina Wiskerke schrijft op deze plek twee keer per week een column.

Is het tijd voor een biddag voor de vrede? 'Laat je niet gek maken'

ACHTERGROND Steun van de VS aan Oekraïne is niet meer vanzelfsprekend, Europa praat over herbewapening. Zou de traditionele biddag voor gewas en arbeid dit jaar een biddag voor de vrede moeten zijn? Vier theologen reageren.

Maaïke Legemaat
Amersfoort

■ 'Bid voor alle koningen en gezagsdragers, opdat we rustig en ongestoord kunnen leven, in alle vroomheid en waardigheid.' Over die tekst uit 1 Timoteüs 2 preekt PKN-dominee Jaap van der Windt uit Katwijk aan Zee dit jaar op biddag, naar aanleiding van de onrust in de wereld. 'Ik leg de nadruk op het woordje *alle*: ook de koningen en overheden waar je het totaal niet mee eens bent.' De actualiteit geeft wat de protestantse predikant betreft genoeg aanleiding om deze biddag speciaal te bidden voor vrede. 'Het is de rol van de kerk om op te komen voor gerechtigheid en zich te verzetten tegen tirannen. Tegelijk hebben we als kerk in de wereldpolitiek heel weinig in te brengen. Laten we er daarom voor bidden.' 'We zitten echt op een kantelpunt', zegt Van der Windt. Voor hem reden genoeg om het met biddag juist over wereldpolitiek te hebben, en ook op zondagen. 'Ik kom er elke zondag niet onderuit om het ook over gerechtigheid te hebben: dat betekent bijvoorbeeld de waarheid niet verdraaien. We moeten als kerk de verkondiging gaande houden in deze rumoerige tijd.' Daarbij schuwt hij politieke uitspraken niet: 'Ik noem man en paard. Ik ben bijvoorbeeld kritisch op herbewapening. Laten we liever investeren in vrede. Laten we als christenen niet meedoen met olie op het vuur

gooien, maar het hoofd koel houden.' Het traditionele bidden voor gewas en arbeid blijft tegelijk relevant, vindt hij. 'Het staat niet los van elkaar. Zonder vrede hebben wij geen werk, eten en zorg.'

Gewone kerkgangers

Van theoloog Tabitha van Krimpen hoeft deze biddag niet speciaal over vrede te gaan. 'Vrede is een heel belangrijk thema en er gebeurt veel in de wereld. Maar in de laatste kerkdiensten waar ik ben geweest, begon de dienst altijd met: "We leven in een onrustige tijd." Er is al zoveel aandacht voor.' 'In de levens van individuele kerkleden gaat er nog steeds heel veel goed', ziet ze. 'Soms hoop ik dat daar in de kerk aandacht voor blijft. Niet iedereen is bezig met de situatie in de wereld, jongere generaties volgen soms helemaal geen nieuws. Zij willen horen wat het geloof betekent voor hun leven.' 'Een vriendin van mij zegt soms: "Ik hoef het nieuws niet te volgen, want dat hoor ik wel in de kerk." Theologen hebben soms de neiging om veel bezig te zijn met grote thema's als vrede en gerechtigheid. Maar sluit dat wel aan bij de gewone kerkgangers?'

■ **'Het gebod 'geen andere goden hebben', dat gaat ook over nationalisme.'**

Stefan Paas

Biddag voor gewas en arbeid moet volgens haar gaan over het concrete leven van kerkgangers. 'Het gaat over de boer die eten voor ons verbouwt. Een biddag voor vrede kan iets zijn dat alleen hogeropgeleide kerkgangers aanspreekt, omdat zij meer bezig zijn met de grote wereld-thema's. In de kerk moet ook aandacht zijn voor het alledaagse leven: hoe dragen wij bij aan vrede in de buurt?'

Dominee Arie Schot van de Gereformeerde Gemeente in Nunspeet heeft in de kerkdienst op biddag wel speciale aandacht voor de situatie in de wereld. 'Het is goed om daar aandacht voor te hebben. We houden immers biddag met het oog op de tijd waarin we leven.' Hij gaat voor in drie diensten: 's morgens bidt hij voor persoonlijke noden van kerkgangers, 's middags voor de kerk en 's avonds voor de wereld. Hij preekt over Spreuken 30, over de lessen van de dieren, en in de avond gaat het over het gezamenlijk optrekken van de sprinkhanen. 'We zouden van hen veel kunnen leren op nationaal, Europees en wereldlijk niveau. We zien een enorme verdeeldheid in Europa ontstaan, maar in onderlinge eenheid ligt onze kracht. Samen staan we sterk.' In zijn gemeente in Nunspeet wordt iedere zondag een samenkomst gehouden voor Oekraïners. 'We bidden dus iedere zondag voor de oorlog in Oekraïne. We zien van nabij hoe de mensen daardoor geraakt worden.' Hij ziet in de oorlog aanleiding tot bezinning. 'Oekraïne heeft misschien te veel van het

Senaat kritisch op Klever. 'Het ga

Ilse Brandemann
Den Haag

■ **REPORTAGE** De eerste ontmoeting tussen minister Reinette Klever en Eerste Kamerleden gaat er fel aan toe. Senatoren kraken het beleid voor ontwikkelingssamenwerking, terwijl er eigenlijk een ander thema op de agenda staat.

'Verwerpelijk egoïsme, in strijd met onze grondwet', oordeelt Madeleine van Toorenburg (CDA). 'Dit kabinet voert een destructieve agenda uit', zegt Farah Karimi (GroenLinks-

PvdA). SGP'er Marc de Vries noemt het 'schrijnend onrecht'.

Senatoren debatteren vurig over de begroting voor ontwikkelingshulp met minister Reinette Klever (Buitenlandse Handel en Ontwikkelingshulp, PVV). Er wordt vooral gehakt gemaakt van het percentage dat naar ontwikkelingssamenwerking gaat. Dat was volgens internationale afspraken 0,7 procent van het bruto nationaal inkomen, maar daalt gestaag als het aan het kabinet ligt. Senator Karimi vat samen wat dat in de praktijk betekent. 'Van iedere duizend euro die wordt verdiend,

gaat er 7 euro naar ontwikkelings-samenwerking. Dat daalt nu naar 4 euro in 2029.' De meeste partijen willen dat Nederland méér gaat investeren in ontwikkelingssamenwerking en willen voldoen aan de internationale afspraak. De opdracht van Klever is het tegenovergestelde: ze moet bezuinigen. Coalitiepartijen noemen stevast dat alle dure plannen juist moeten worden betaald door een bezuiniging op de post van Klever. En daarom herhaalt Klever dat ze met de bezuinigingen vooral focus wil aanbrengen. Elke euro moet zo

NIEUWS VANDAAG

HELE
DAG

Lezen De Boekenweek begint en loopt tot en met 23 maart. De week start zoals altijd met het Boekenbal, een exclusief feest voor schrijvers en media.

Een speciale kerkdienst voor Oekraïne in de Stephanuskerk in Oldeholtpade. beeld: ANP

Westen verwacht, en wij hebben misschien te veel van Amerika verwacht. Laat het een les voor ons zijn dat we tot God moeten terugkeren. In de geschiedenis van ons kleine landje zijn mooie voorbeelden van wonderlijke uitreddingen.' Voor theoloog Stefan Paas is het vanzelfsprekend om op biddag aandacht te geven aan de vrede in de wereld. Maar hij pleit voor balans. 'Als dominee ben je geen commentator of

journalist, dus je zit niet te dicht op de actualiteit. Je verkondigt het Woord, om mensen uit te tillen boven hun dagelijkse beslommeringen. In de kerk hoef je niet te horen wat je ook op de radio hoort.' 'Mijn dominee zei afgelopen zondag bij het lezen van de tien geboden: geen andere goden hebben, dat gaat ook over nationalisme. Het was een nadenkertje, dat vind ik wel sympathiek. Maar smeer het er niet te dik

bovenop. En kies niet te veel positie op de preekstoel.' Een biddag voor de vrede hoeft van hem niet. 'Gewas en arbeid blijven belangrijk, we moeten leven van wat boeren verbouwen, zelfs als we in de stad niet direct verbonden zijn met het platteland. We moeten ons niet gek laten maken door de waan van de dag. Als je in de kerk alle aandacht door Trump laat opslokken, doe je precies wat hij wil.'

at om meer dan eigenbelang'

efficiënt mogelijk worden uitgegeven, zegt ze, in het Nederlandse belang. Nederland geeft nog steeds veel in vergelijking met andere landen, aldus de minister.

Honderden euro's schade

En zo gaat het debat dinsdag amper over de begroting van 2025, het jaar dat al drie maanden oud is. Het gaat vooral over haar beleid, wat volgens de meeste partijen in de Eerste Kamer desastreus en onbarmhartig is. Dat vooral het beleid wordt besproken, komt omdat het de eerste keer is dat er met Klever

gedebatteerd wordt, sinds ze haar beleid eind februari presenteerde. De kern van haar aanpak: alle hulp moet vooral ten goede komen aan Nederland. Na experts en ontwikkelingsorganisaties zijn ook de senatoren dinsdag opvallend kritisch. 'We besparen een dubbeltje, om honderden euro's schade op te lopen', zegt Volt-senator Eddy Hartog. De Eerste Kamerleden willen dat als de Nederlandse welvaart groeit, het budget voor ontwikkelingssamenwerking mee stijgt. Dat was zo, maar het kabinet wil die koppeling loslaten. SP-senator Basti-

aan van Apeldoorn noemt de keuze 'desastreus' en het is ook de confessionele partijen, belangrijk voor een meerderheid in de senaat, een doorn in het oog. De minister zegt niets toe. Tineke Huizinga (ChristenUnie) wil door een motie de koppeling behouden, haar voorstel haalt waarschijnlijk een meerderheid. In de Eerste Kamer bestaat dinsdagavond ook ongemak over het Nederlandse belang dat voorop staat. Van Toorenburg: 'Het gaat om zoveel meer dan ons eigen belang, namelijk het omzien naar anderen en bereid zijn te delen.'

COMMENTAAR

Ook voor de digitale opvoeding van je kind geldt: je hoeft het niet alleen te doen

Is swipen het nieuwe roken? Anno 2025 kunnen we er niet omheen: de nadelen van veelvuldig smartphonegebruik zijn legio. Onderzoek na onderzoek wijst uit hoe telefoons ons zicht beperken, gevoelens van angst en depressie veroorzaken en broeinesten van pestgedrag en sexting (het versturen van naaktfoto's) zijn. Om nog maar te zwijgen van de mogelijkheid dat ze ons mentale en intellectuele vermogen aantasten – het zogenaamde 'breinrot'. Dat veel ouders hun kroost gezonde grenzen willen aanleren bij smartphonegebruik, is logisch. De grote vraag is: hoe? 'Digitale opvoeding' is een vrij nieuw onderdeel van het takenpakket van ouders. Als kind hebben zij er niets over geleerd. De schermtijd beperken, de wifi afsluiten, meekijken met apps – hoe weet je waar je goed aan doet? Het kan een worsteling zijn een manier te vinden die vruchten afwerpt zonder tot een dagelijkse ruzie te leiden. Dat leeftijdsgenoten soms minder begrensd worden, speelt uiteraard in de afwegingen mee. Geen enkele ouder wil dat zijn kind buiten de groep valt.

Op basisschool de Wissel in Utrecht herkenden ouders dat. Zij zagen in dat je met samenwerken veel kunt bereiken en sloten een pact om hun kinderen tot en met groep zeven geen smartphone te geven. Daarmee verkondigen ze een mooie boodschap: je hoeft het niet alleen te doen. Opvoeden is teamsport. Het is waardevol als je binnen je netwerk manieren kunt verzinnen om ook dit deel samen te dragen. Hoe ouder kinderen worden, hoe moeilijker dat wordt – die smartphone valt nu eenmaal niet weg te denken.

Vertel eerlijk hoe die smartphone ook op jou aantrekkingskracht uitoefent.

Maar samenwerken hoeft niet altijd op grootschalige wijze. Wellicht kan een gesprek met buurtbewoners of vrienden met kinderen in dezelfde leeftijd al helpend zijn: welke grenzen stellen jullie? Ook binnen familiekringen zijn er afspraken te maken over schermgebruik. Bijvoorbeeld door er gezamenlijk voor te kiezen dat telefoons in de tas blijven bij verjaardagen of andere momenten van samenzijn.

Uiteraard kunnen ouders niet om hun eigen gedrag heen. Want hoeveel tijd spenderen zij aan hun telefoon? Komen ook daar continue appjes en berichten binnen? Ligt de mobiel bij het eten naast het bord? Veel deskundigen zijn het erover eens: wie wil dat (tiener)kinderen op een gezonde manier een smartphone gebruiken, voert het best een open gesprek. Zelfreflectie is daarbij essentieel. Vertel eerlijk hoe die smartphone ook op jou aantrekkingskracht uitoefent, en hoezeer je daarvan baalt. Leg uit dat sociale media en apps zijn ontwikkeld om ons verslaafd te maken en dat het belangrijk is je daarvan bewust te zijn. Ook is het geen slecht idee om tieners te laten meedenken over hoe het anders kan. Op die manier leren zij verantwoordelijkheid te dragen voor hun eigen socialemediagebruik. En wie samen met zijn kind de uitdaging wil aangaan om de smartphone op gezette momenten te verruilen voor een boek of spel, kan zijn hart ophalen. De veertigdagentijd leent zich daar uitstekend voor.

Sanne van Grafhorst

Europarlementariër Bas Eickhout kijkt met lede ogen naar de Europese Commissie: 'Het zijn zware tijden voor ons.' beeld: Leonard Walpot

'Trump geeft rechts een grote mond'

INTERVIEW Met een glimlach bedankte Ursula von der Leyen, de voorzitter van de Europese Commissie, de Groene fractie in het Europees Parlement voor haar steun. Maar dezelfde fractie heeft nu grote vraagtekens. 'Het is zeker niet mooi wat Von der Leyen doet.'

Daan Engels
Brussel

■ Bas Eickhout, GroenLinks-PvdA-Europarlementariër en co-voorzitter van de Groenen, onderhandelde namens de Groenen met Von der Leyen toen ze eind vorig jaar voor de tweede keer het dagelijks bestuur van de Europese Unie wilde leiden. De steun was niet gratis. Eickhout eiste dat Von der Leyen achter de Green Deal zou blijven staan. Ze ging akkoord. Maar tot nu toe worden alle groene regels vooral afgebouwd, constateert Eickhout. Honderd dagen na het begin van de tweede termijn van Von der Leyen kijkt hij met lede ogen naar alle ontwikkelingen.

Groene draai

'Het zijn zware tijden voor ons. Het is zeker niet mooi wat Von der Leyen doet', zegt Eickhout. Dan met enig cynisme: 'Maar dat zagen we aankomen, ze blijft een christendemocraat.' Waar komt deze draai vandaan? 'Er is een grote druk om regels te schrappen. Dat is echt een vergissing. Die druk komt van rechts, waaronder ook de christendemocraten, de politieke familie waartoe Von der Leyen behoort. Ze gaat daar te veel in mee, maar ik denk niet dat we daar wat aan hebben als Europa.' Het grootste slachtoffer van Von der

Leyens gedraai is volgens Eickhout de 'anti-wegkijkwet'. Die wet strijdt tegen uitbuiting van werknemers in lagelonenlanden waar onder meer kleding vandaan komt die in de EU wordt verkocht. Von der Leyen stelt grote verzwakkingen van de wet voor waardoor bijvoorbeeld de controle op uitbuiting wordt versoepeld. 'Ik denk dat niemand ertegen is om regels makkelijker te maken voor bedrijven', zegt Eickhout. 'Ik heb nog nooit een politicus horen zeggen: ik wil complex beleid. Maar door deze regels te schrappen, creëert de Europese Commissie onzekerheid.' Er zijn nu veel bedrijven die onder de wet vallen, maar dat worden er minder als Von der Leyen haar zin krijgt. 'Veel bedrijven hebben investeringen gedaan om aan de wet te voldoen. Anderen niet en die worden nu eigenlijk beloond. De bedrijven die straks nog steeds wel aan de 'anti-wegkijkwet' moeten voldoen, zitten bovendien in onzekerheid of ze later niet ook worden vrijgesteld. Dit maakt het helemaal niet simpeler.'

De Brusselse oproep tot minder regels leidt tot angst om met nieuwe wetgeving te komen. Zelfs VNO-NCW, de belangenbehartiger van het Nederlandse bedrijfsleven, wil de Europese vraag naar duurzame producten vergroten. Eickhout: 'Europa is er goed in om dat soort zaken te stimuleren. Maar dan hebben bedrij-

ven wel zekerheid nodig dat er in de toekomst ook vraag is naar duurzame producten. Als je nu terugkomt op wetgeving, creëert dat onzekerheid.'

Eickhout denkt ook niet dat Europa zijn klimaatdoelstelling gaat halen als Von der Leyen zo doorgaat met dereguleren. Wordt de Green Deal van de voormalige Eurocommissaris Frans Timmermans afgebroken? 'Als je kijkt wat Von der Leyen tot nu toe echt heeft gedaan, is het de ontboswingswet met een jaar uitstellen en autofabrikanten drie jaar extra geven om hun uitstoot naar beneden te brengen. De anti-wegkijkwet is echt verslechterd, maar dit alles zou ik nog geen afbraak noemen.' Voordat Eickhout, met de Groene fractie achter zich, voor Von der Leyens tweede termijn stemde, kreeg hij een aantal toezeggingen van haar. 'Die betroffen de industriepolitiek en weerbaarheid tegen klimaatverandering. Acties op die thema's staan ook nog steeds op de

■ **'Er is een grote druk om regels te schrappen. Dat is echt een vergissing.'**

Bas Eickhout

agenda, maar de echte wetten laten nog op zich wachten.' Eickhout vertrouwt erop dat Von der Leyen haar beloftes nakomt. 'Alleen lijken ze allemaal wat later te komen. Bijvoorbeeld een voorstel voor een klimaatdoel in 2040 zou ze in het eerste kwartaal van dit jaar presenteren. Het is inmiddels maart, dus de tijd is alweer bijna voorbij. Dan denk ik wel: het wordt wel tijd dat we gaan zien dat je ook levert. Ik ben dus niet bang dat ze haar beloftes niet nakomt, maar wel dat het te lang duurt.'

Vlak na de Europese verkiezingen werd er uitgebreid gespeculeerd of de nieuwe Europese Commissie niet nog groener zou worden dan de vorige, doordat de steun van de Groenen nodig zou zijn. Ook Bas Eickhout keek vorig jaar heimelijk vooruit op een nog groenere Europese Commissie. Inmiddels is er nog weinig over van dat optimisme. 'De tegenbeweging is vele malen groter dan dat ik had verwacht', zegt hij. 'We wisten dat het moeilijk ging worden met een rechtser Europees Parlement, maar ik dacht dat er wel mogelijkheden zouden zijn. Op dit moment is er echter een grote tegenbeweging in het Parlement en ook onder de lidstaten. En met de verkiezingsoverwinning van Trump hebben die tegenkrachten een nog grotere mond gekregen. Die voelen zich gesteund door wat er in Ame-

rika gebeurt en willen dat in Europa kopiëren.'

'De christendemocraten zijn ook een veel rechtser koers gaan varen. Ze zitten nu meer op de koers van de BBB dan CDA. In dat opzicht ben ik minder optimistisch geworden, want Von der Leyen wordt ook meer de rechter kant op getrokken. Ik hoop dan ook dat Von der Leyen een keer zegt waar ze echt in gelooft. Dat is ook de reden dat ik waarschijnlijk een slechte voorzitter van de Europese Commissie zou zijn, ik ben denk ik niet diplomatiek genoeg.'

Vertrouwen

Spijt van zijn steun aan Von der Leyen heeft de GroenLinks-PvdA'er niet. 'In heel Europa zien we een terugslag op klimaatbeleid. Von der Leyen is nog enigszins gehecht aan het klimaatbeleid omdat veel van haar komt. Daarnaast zijn het internationaal heftige tijden dus heb je ook iemand aan het roer nodig met ervaring. Daarom sta ik nog wel achter mijn keuze. Ze is een goede crisismanager. Ze heeft bijvoorbeeld snel gereageerd met defensieplannen als reactie op Trump. 'Op een schaal van één op tien geef ik Von der Leyen een zes. Het is een voldoende maar niet tevreden makend. Uiteindelijk heb ik wel vertrouwen in haar, maar ik moet ervoor zorgen dat het ook een voldoende blijft.'

Kamer stemt tegen herbewapeningsplan en brengt premier in een lastig parket

Wian Slendebroek
Den Haag

■ **ACHTERGROND** Een meerderheid van de Tweede Kamer heeft zich uitgesproken tegen het herbewapeningsplan van Europese Commissievoorzitter Ursula von der Leyen. Niet de inhoud van de plannen stuit de partijen zozeer tegen de borst, maar wél de manier waarop deze moeten worden betaald.

Onder meer regeringspartijen PVV, NSC en BBB roepen het kabinet daarom op zich te verzetten tegen versoepeling van de Europese begrotingsregels en tegen gezamenlijke leningen. Dit plaatst premier Dick Schoof voor een lastige keuze. Een eerdere stemming eindigde in een gelijkspel, waardoor er dinsdag opnieuw werd gestemd. Indiener van de motie Joost Eerdmans (JA21) was de vorige keer afwezig door verkeersproblemen. Dit keer kreeg de motie van Eerdmans wel genoeg steun. Nu stemden 73 Kamerleden voor zijn motie, 71 waren tegen. Met haar plan wil EU-commissievoorzitter Von der Leyen Europa herbewapenen. Om het continent te kunnen verdedigen als Amerika zich militair steeds verder uit Europa terugtrekt, is extra geld nodig. Daarom wil Von der Leyen 800 miljoen euro reserveren zodat landen extra kunnen investeren in hun defensie.

Nieuwe schulden crisis

Von der Leyen wil hiervoor de begrotingsregels voor landen versoepelen. Nu mogen landen nog een staatsschuld hebben van maximaal 60 procent en een begrotingstekort van 3 procent per jaar. Met de nieuwe regels tellen de uitgaven aan defensie niet mee voor deze regels. Tijdens de coronacrisis werden deze begrotingsregels ook op pauze gezet. Daarnaast wil Von der Leyen vanuit

Hoewel de Tweede Kamer Oekraïne wil blijven steunen, ziet een meerderheid het herbewapeningsplan van Von der Leyen niet zitten. Door de opstelling van de Kamer kan Schoof zich in Europa isoleren. **beeld: ANP**

■ **'Ik vind de urgentie op dit moment zo groot dat wij geen blokkerend land op dit punt moeten zijn.'**

Henri Bontenbal

de Europese Unie 150 miljard euro lenen op de kapitaalmarkt en dit geld vervolgens 'doorlenen' aan EU-landen. Dit moet zorgen voor lagere rentekosten, vooral voor landen met hoge staatsschulden zoals Griekenland, Italië en Portugal. Deze manier van geld lenen, met zogenoemde Eurobonds, ligt politiek erg gevoelig. Tegenstanders vrezen dat afzonderlijke landen hierdoor minder prikkel voelen om hun financiën op orde te brengen. 'Als Nederland zelf in korte tijd kan toewerken naar de NAVO-norm van 2 procent, kunnen andere landen dat ook', stelt Eerdmans. NSC-leider Pieter Omtzigt waarschuwt voor een nieuwe schul-

dencrisis, die volgens hem de steun aan Oekraïne juist kan ondermijnen. Tot voor kort werd deze lijn breed gedeeld in de Tweede Kamer. Tijdens de coronapandemie waren alleen linkse partijen voor gezamenlijke Europese leningen. Maar nu zijn coalitiepartij VVD en oppositiepartijen CDA en ChristenUnie van standpunt veranderd. VVD-leider Dilan Yesilgöz benadrukt dat ze geen fan is van gezamenlijke schulden, maar wil het kabinet 'de ruimte geven om noodzakelijke afspraken te maken'. CDA-leider Henri Bontenbal vindt de urgentie te groot om 'een blokkerend land te zijn'.

Lastig parket

Hoe dan ook brengt de stemmingsuitslag premier Dick Schoof in een lastig parket. Net als zijn voorganger Mark Rutte hoopt Schoof invloed te winnen op het Europese toneel door voorop te lopen met de steun aan Oekraïne. Nu zal hij van de Kamer op de rem moeten trappen als het gaat om de verdere versterking van de Europese defensie.

Nu Schoof geen mandaat heeft in de Tweede Kamer zal hij behendig moeten opereren. Hij zal de Nederlandse positie binnen de Europese Unie als aanjager voor meer defensie-uitgaven om Oekraïne te ondersteunen niet willen opgeven. Maar als hij de oproep naast zich neerlegt, maakt hij zich impopulair bij drie van de vier coalitiepartijen. Daar komt bij dat Nederland met het verzet tegen Eurobonds nauwelijks nog Europese bondgenoten heeft, zeker sinds het vertrek van Groot-Brittannië uit de Unie. De Deense premier Mette Frederiksen, normaal gesproken een van Nederlandse grootste medestanders, denkt bijvoorbeeld dat het enige antwoord om Europa veiliger te maken 'uitgeven, uitgeven, uitgeven' is. Ook de Duitse regering heeft zich nog niet expliciet tegen het plan gekeerd. De nieuwe regering wil zelfs zijn eigen begrotingsregels aan de kant schuiven voor investeringen in defensie. Zonder brede steun wordt het voor Nederland moeilijker om het verzet vol te houden.

VVD-Kamerlid Christianne van der Wal heeft geen zin meer in haar werk. 'Ik voel de plicht om heel snel een nieuwe baan te hebben'

Natalie Righton / VK
Den Haag

■ **VVD'er Christianne van der Wal stopt met haar werk als Tweede Kamerlid, omdat ze er geen zin meer in heeft. Het ambt van Kamerlid ligt haar niet, heeft ze na lang wikken en wegen besloten.**

'Hoe eervol het vak van Tweede Kamerlid ook is, dit is niet mijn plek', zegt Van der Wal dinsdag in allerlei varianten tegen journalisten die haar bevragen over haar zeer abrupte vertrek uit het parlement. 'Het is een jas die mij minder past. Het is een heel ander vak (dan minister, red.) en dat maakt dat ik mij niet goed op mijn plek voel.' Ze noemt het 'geen eenvoudige beslissing, maar voor mij nu wel de juiste'.

'Speelt al heel lang'

Wat haar precies nevalt aan het Kamerlidmaatschap, wil Van der Wal dinsdag niet vertellen. 'Dat kun je

niet precies aangeven of met een schaarje knippen: het is A, B of C', zegt Van der Wal. 'Het is een gevoel dat maakt dat ik dit besluit heb genomen.' Ze zegt 'lang over het besluit te hebben nagedacht' en hierover uitgebreid te hebben gesproken met partijleider Dilan Yesilgöz voordat ze haar besluit publiekelijk kenbaar maakte. 'Dit speelt echt al heel erg lang', zegt Van der Wal.

Hoewel ze als VVD'er eerder duidelijk maakte dat ze niet echt stond te springen bij een kabinet samen met de PVV, bezweert Van der Wal dinsdag in het Kamergebouw dat er geen politieke reden is voor haar vertrek. Het rechtse politieke beleid, het politieke klimaat of de samenwerking met de PVV 'hebben hier echt niets mee te maken', aldus de VVD'er. 'Absoluut niet.' Ze benadrukt dat ze eerder haar handtekening heeft gezet onder het hoofdlijnenakkoord dat VVD sloot met PVV, NSC en BBB. Van der Wal vindt niet dat er sprake is van kiezersbedrog nu ze eerder

Christianne van der Wal, lid van de Tweede Kamer voor de VVD

dan haar vierjarige termijn als Kamerlid stopt. 'De VVD verdient 24 Kamerleden die zich keihard inzetten en dat ook vol overgave kunnen doen. Dat kan ik niet. Dan moet je daar eerlijk over zijn.'

Twee jaar wachtgeld

Wat Van der Wal hierna gaat doen is nog niet duidelijk. Ze heeft nog geen andere baan. Daarom heeft ze recht op wachtgeld. Ze krijgt haar salaris nog twee jaar doorbetaald. Van der Wal is echter van plan om slechts 'heel kort' gebruik te maken van deze zogenaamde 'wachtgeldrege-

ling', zegt ze dinsdag. 'Ik voel echt de plicht om heel snel een nieuwe baan te hebben.'

Wie haar portefeuille als defensiewoordvoerder van de VVD gaat overnemen, is nog niet bekend. Van der Wal is van plan haar dossier 'de komende weken' rustig en zorgvuldig over te dragen aan haar opvolger. Eerder was Van der Wal minister voor Natuur en Stikstof in kabinet-Rutte IV. In die functie werd ze onder meer thuis geconfronteerd met boerenprotesten. Een gebeurtenis die vooral haar kinderen angstig maakte, zei Van der Wal destijds als minister. Ze oogste lof toen zij ondanks deze gevoelens van haar kinderen toch met de boeren in gesprek ging op haar eigen erf. Ze stuurde hen pas weg toen het gesprek te bedreigend werd.

Voor haar ministerschap was Van der Wal onder meer voorzitter van de VVD en gedeputeerde in Gelderland. Ze zat sinds november 2023 in de Tweede Kamer.

KORT NIEUWS

Zwaardere straf voor misdrijf met racistisch motief

■ **Haatmisdrijven** Misdrijven met een discriminerend of racistisch motief zullen strenger bestraft worden. Dinsdag ging de Eerste Kamer akkoord met het initiatiefwetsvoorstel van Frans Timmermans (GroenLinks-PvdA) en Mirjam Bikker (ChristenUnie). Gewelddelicten waarbij bijvoorbeeld een antisemitisch motief in het spel is, kunnen daardoor in de toekomst zwaarder bestraft worden. De rechter kan de strafmaat dankzij het aangenomen wetsvoorstel met een derde verhogen. **ANP**

Tieners opgepakt voor vernielingen op Haagse begraafplaats

■ **Consequenties** Twee minderjarige jongens zijn maandagavond opgepakt omdat ze vernielingen zouden hebben aangericht op begraafplaats Nieuw Eykenduynen in Den Haag. Een passant zag de tieners bezig en waarschuwde de politie. Over de consequenties voor de jongens is nog niets bekend. Volgens een woordvoerder lijkt de schade mee te vallen. Op het terrein zijn wat spullen kapotgemaakt, maar de urnen en grafstenen zijn ongeschonden. Het is niet bekend wat hun drijfveer was. **ANP**

Wilders: gevangenen eerder vrijlaten nog steeds slecht idee

■ **Cellentekort** PVV-leider Geert Wilders vindt het nog steeds 'een heel slecht idee' van zijn partijgenoot en staatssecretaris Ingrid Coenradie (Justitie en Veiligheid) om gevangenen twee weken eerder vrij te laten bij een nijpend cellentekort. Vrijdag zei de bewindsvrouw nog dat ze de steun had van Wilders toen ze haar plan bekendmaakte. Wilders zei wel te begrijpen dat Coenradie keuzes moet maken. **ANP**

In vastentijd wil Veronica Kruijswijk veel bidden en vaker zwijgen

INTERVIEW Veronica Kruijswijk hoopt met Pasen 'de Heer een zuiver hart te kunnen aanbieden'. Daarvoor moet er deze vastentijd wel wat gebeuren, vindt ze. Vaker zwijgen, bidden en verstillen, gehoorzamen aan de ziel. 'Ik kan gauw klaarstaan met een oordeel.'

Celine Timmerman
Venlo

■ Minder eten, minder op de telefoon: in de veertig dagen voor Pasen kiezen veel mensen voor een soberder levensstijl. In deze serie komen gelovigen aan het woord die juist iets méér doen in deze tijd. Het was de oproep van deze krant die ex-zuster van de karmelietessen Veronica Kruijswijk (65) inspireerde het vasten dit jaar eens helemaal anders te doen. Hoe kun je in deze vastentijd dingen doen die niet tot 'minder' maar juist tot 'meer' leiden? Binnen drie minuten had de Venlose liefst acht voornemens op een rij gezet. 'Ik vond het zó leuk dat het *Nederlands Dagblad* de vraag nu eens omdraaide. Het kwam zó uit mijn handen.'

Hart openen voor God

Het lijstje is imposant. Meer leegte in de agenda. Meer zwijgen. Meer stilte en ruimte voor verstilling. Meer gehoorzamen aan de ziel. Meer een halt toebrengen aan negatief denken en oordelen. Meer stilstaan bij het goede in de ander. Meer aandacht voor Schriftlezing, meditatie en ruminatie (herkauwend overdenken van een bijbelvers). En *last but not least*: meer het hart openen voor Gods werking. 'Het mooie van dit alles is dat alle punten met elkaar

verbonden zijn', licht Kruijswijk haar vastenlijstje toe. 'Want het gaat steeds weer om luisteren. Bij alle punten moet je eerst in jezelf keren, goed naar je eigen lichaam luisteren en kijken wat ziel en lichaam tegen je zeggen. Stel: je bent in gesprek met een groepje mensen en daar wordt over iemand ontzettend gemopperd. Het is dan zaak om naar binnen te keren, tijdens het gesprek al, en jezelf af te vragen: "Wat voel ik hierbij?" Ik voel dan dat het negatieve gepraat helemaal niet goed is. En dat ik een halt wil toeroepen aan negatief denken en oordelen. Dat spreek ik nu dan uit.'

Meer luisteren dus naar wat lichaam en geest je vertellen. Kruijswijk: 'Ook kan ik zelf gauw klaarstaan met een oordeel. Ook ik heb de neiging om eerder negatief dan positief te denken. Maar als je eerst wat meer bedachtzaamheid en bescheidenheid betracht, en afstand neemt van negatieve gedachten, voel je vanzelf wel hoe je lichaam erop reageert. Bovendien: de mens is een mysterie, je weet niet wat een ander heeft meegemaakt. Luister daarom eerst, wees stil en wees voorzichtig met een oordeel over mens of zaak. Jezus zei niet voor niets: "Oordeel niet".' Sinds een paar weken heeft de 65-jarige haar rijbewijs gehaald en een auto tot haar beschikking. In het klooster van de karmelietessen had

Veronica Kruijswijk: 'Tot Pasen drink ik dus geen druppel.' beeld: Van Assendelft / Jeroen Appels

ze die niet, maar nu wil ze graag dagelijks naar de mis bij de slotzusters in Steyl.

'Ik vind de veertigdagentijd een van de mooiste perioden van het kerkelijk jaar. Hoewel ik altijd al als klui-

'Wat ik écht wil doortrekken, is dat ik meer een halt toebreng aan negatief denken en oordelen.'

zenaar heb geleefd, wil ik ook dit jaar weer meer intensief verkeer met de Heer. Meer mijn hart openen voor Gods werking. Belangrijk vind ik een goede voorbereiding op Pasen. Daarbij hoop ik de Heer een zuiver hart aan te kunnen bieden.' Een zuiver hart betekent in het geval van Kruijswijk een hart dat ontdaan is van alles wat niet zuiver of niet positief is.

'Dat komt doordat ik meer ruimte voor en toewijding aan de Heer wil maken. *Vacare Deo*, mezelf vanbin-

nen leeg maken en ontdoen van alle ruis. Vrij worden voor God, zodat ik Gods stem beter kan horen. Ik drink graag een glas wijn, maar tijdens deze voorbereiding op Pasen drink ik dus geen druppel. Ik merk direct meer scherpte van geest. Ik ben helderder en word meer uitgerust wakker.'

Blijven oefenen

Hoe verschilt Kruijswijks benadering van vasten van haar traditionele manier van onthouding? Want als

Rapper Frenna bedankt Jezus na winnen van Edison. 'Geen geheim dat

Marina de Haan
Amersfoort

■ **Rapper en zanger Frenna heeft met 'Pretty Girls' de Edison-prijs voor beste song gewonnen. Als eerste bedankte hij niet de mensen om hem heen, maar Jezus. Wie is de zeer gelovige Frenna? En wat maakt hem een van de succesvolste Nederlandse popartiesten? 'Het moet soms regenen om van de zonneshijn te kunnen genieten.'**

'Ten eerste wil ik Jezus bedanken', zei rapper Frenna toen hij de Edison won voor beste song met 'Pretty Girls'. Frenna is meer dan een rapper: hij is een dromer, een ambitieuze ondernemer en bovenal vader voor zijn dochter Nairobi. Naast zijn

eigen muziek heeft hij een eigen festival (7Fest) en een platenlabel (777 Records).

Volgens radiozender FunX behoort Frenna tot de absolute top van de Nederlandse muziekcultuur. Met wereldwijd meer dan 2 miljard streams en indrukwekkende Spotify-streams is hij razend populair. Zo was hij vorig jaar de op twee na meest gestreamde artiest van Nederland. En zijn album *Pink Summer* was op dat platform het best beluisterde album van het jaar in Nederland. In 2019 werd hij zelfs uitgeroepen tot de meest gestreamde Nederlandse artiest op Spotify.

Toch ging zijn leven niet van een leien dak. Frenna, geboren als Francis Edusei (33), is de zoon van Ghanese ouders. 'Ik groeide op in de Haagse

Schilderswijk, maar wist ondanks die achterstand dat er iets groters op me wachtte', vertelde hij in 2022 aan *Vogue*. 'Ik voelde me speciaal, wist dat ik anders was – op een goede manier.'

Internationale uitstraling

Zijn muzikale carrière begon in een vriendengroep. In 2013 vormde hij samen met Jandro, Priceless en KM de rapformatie SFB ('Strictly Family Business'). Uiteindelijk groeide hij uit tot een succesvolle soloartiest met een mix van genres: van afrobeats en hiphop tot R&B en reggaeton.

'De muziek van Frenna dwarrelt tussen al die stijlen, ademt de tijdgeest en heeft een internationale uitstraling, die zijn streamingcijfers net

even uittillen boven die van veel Nederlandse collega-rappers', schreef *de Volkskrant* in 2021.

'Wat je met geld kunt doen? Mijn dochter een stabiel leven geven', zei hij in *Vogue*. 'Dat is iets wat ik vroeger zelf heb gemist.' Tegelijkertijd beseft hij dat geluk niet in materiële zaken ligt. 'Geluk moet je in jezelf vinden. Het gaat niet altijd alleen maar goed. Dat maakt het leven ook mooi, vind ik: die imperfecties. Het moet soms regenen om van de zonneshijn te kunnen genieten.'

In de driedelige documentaireserie *Frenna: in stilte* wordt duidelijk dat hij een onderscheid maakt tussen Frenna, de artiest, en Francis Edusei, de man. Achter de schermen worstelt hij soms met onzekerheid en het gevoel niet goed genoeg te zijn.

'Je waardeloos en extreem schuldig voelen, dat heb ik wel. Ik ben toch niet *depressed*, bro?' vraagt hij zich hardop af in de documentaire.

Of hij nu op het podium van de Edisons in designerkleding staat of in een uitverkochte Ziggo Dome, Frenna schroomt niet om over Jezus te spreken. Tijdens zijn grootste show ooit, in december in de Ziggo Dome, zei hij: 'Het is geen geheim dat ik een groot fan ben van Jezus.' Hij sprak ook over het belang van naastenliefde. 'Iemand kwam ooit naar die Man (Jezus, red.) toe en vroeg: 'Yo, wat is het grootste gebod?' Love God and love thy neighbour. Ik ben er heilig van overtuigd dat als we alleen die regel zouden toepassen, de wereld er een stuk mooier uit zou zien dan nu.'

zelfbenoemd kluzenaar en ex-zuster van een orde die armoede belijdt, is dit alles wellicht niet zo moeilijk. 'Het is voor mij misschien wat minder moeilijk, dat klopt. Maar ook ik ga nu in deze veertigdagentijd gewoonten doorbreken. En ook ik moet steeds weer in mijzelf keren om te horen wat mijn lichaam zegt. Ik heb overigens begrepen dat je drie weken achter elkaar iets niet moet doen, voordat een gewoonte is doorbroken.' En na de veertigdagentijd, is er dan weer ruimte voor een

vollere agenda en een glaasje wijn? 'Ik vind wel dat je in het leven een wijntje mag drinken, zeker. Maar wat ik écht wil doortrekken, is dat ik meer een halt toebreng aan negatief denken en oordelen. In het mild zijn, ook naar mezelf toe, wil ik blijven oefenen. Dat vind ik heel belangrijk. Want daarmee ontdek je ook het goede in de ander, ook als je die in eerste instantie niet ziet. Ook iemand met wie je denkt niets te hebben, is een kind van God. Ik wil dat meer zien.'

ik groot fan van Hem ben'

Rapper Frenna is een van de populairste Nederlandse artiesten. **beeld: ANP**

Oppositie verrast door nieuwe koers. Klimaatdoelen ook voor VVD niet zo belangrijk meer

Yvonne Hof's / VK
Den Haag

■ **REPORTAGE** De coalitie heeft het klimaatdoel voor 2030 dinsdag officieus laten varen, ondanks de afspraak in het hoofdlijnenakkoord. Na PVV en BBB vindt ook de VVD economie en geopolitiek nu belangrijker.

Silvio Erkens is de ster van de avond tijdens het Kamerdebat over de Klimaat- en Energieverkenning van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL). Het VVD-Kamerlid geniet zichtbaar van het spervuur van interrupties dat hem ten deel valt nadat hij de oppositie heeft verrast met de koerswijziging van zijn partij.

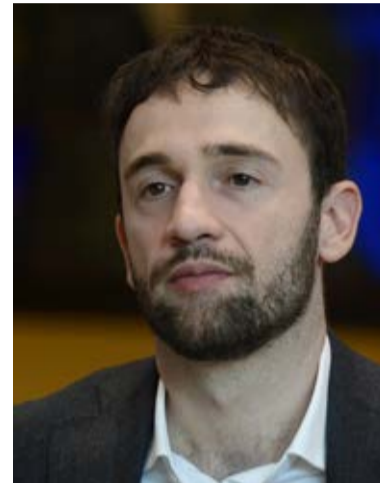
Het PBL stelde in oktober in zijn jaarlijkse klimaatrapport vast dat Nederland met het huidige kabinetsbeleid minder dan 5 procent kans maakt het klimaatdoel voor 2030 te halen. Daarvoor moet de broeikasgasuitstoot de komende vijf jaar met 16 tot 24 megaton CO₂ méér dalen dan het PBL voorziet. VVD-minister Sophie Hermans (Klimaat) kondigde na die slechte kansberekening meteen aan dat ze in april extra maatregelen zou nemen om het klimaatbeleid weer op de rit te krijgen.

Dat ze daar een harde dobber aan zou krijgen, tekende zich al af. PVV-leider Geert Wilders en de klimaatwoordvoerder van de BBB, Henk Vermeer, zagen al enige tijd aan Hermans' stoelpoten door openlijk hun afkeer van het klimaatbeleid te ventileren.

Vermeer noemde het toewerken naar de klimaatdoelen in het AD 'een rekenkundige exercitie die ons land naar de klote helpt'. Wilders verklaarde twee weken geleden op X 'klaar te zijn met het klimaatgedram van de VVD'.

'Schone fossiele winning'

Het zal beide heren genoeg hebben gedaan dat VVD'er Erkens nu ineens dezelfde toon aanslaat. 'Het voelt wrang om over megatonnen te praten zonder ons reken-schap te geven van de geopolitieke context', zegt hij tijdens het debat. Erkens doelt op het feit dat Nederland voor zijn gasvoorziening

Silvio Erkens, lid van de Tweede Kamer voor de VVD. **beeld: ANP**

momenteel sterk afhankelijk is van de import van aardgas en lng (vloeibaar aardgas) uit Rusland, Qatar en de VS. Landen waar Nederland niet – of in het geval van de VS: niet meer – van afhankelijk wil zijn. Erkens pleit dan ook voor een 'koerswijziging' in het klimaatbeleid, met meer ruimte voor 'schone fossiele winning'. Daarbij bedoelt hij het maximaal benutten van de aardgasvelden onder de Noordzee, waarin nog 100 miljard kubieke meter aardgas voor het grijpen ligt. Hermans moet dus meer vergunningen verstrekken aan olieconcerns die daar willen boren. De VVD'er pleit voor 'meer realisme' en hamert op het 'betaalbaar houden van de energierekening'.

Industrie ontzien

Ook de industrie moet volgens Erkens ontzien worden. Veel bedrijven moeten hun verduurzamingsplannen (elektrificatie) noodgedwongen in de ijskast zetten, omdat het stroomnet vol zit. 'We moeten ervoor zorgen dat onze industrie in Nederland kan blijven produceren. Het klimaatbeleid moet de industrie niet de grens over jagen. We hebben de industrie keihard nodig voor onze economische welvaart.' Het kabinet moet daarom ook veel meer inzetten op het ondergronds opslaan van CO₂, in plaats van alleen maar aansturen op het gebruik van groene energie. Die

CO₂-opslag is 'goedkoper' en draagt daarom bij aan het verlagen van de energierekening voor huishoudens en bedrijven, meldt Erkens. Milieu-organisaties zijn kritisch op CO₂-opslag, omdat dit industriële bedrijven niet stimuleert om over te stappen op niet-fossiele energiebronnen. CO₂-opslag kan het uitfasen van fossiele brandstoffen juist vertragen.

Erkens houdt desondanks vol dat de VVD nog steeds klimaatdoelen wil halen, zoals in het coalitieakkoord – op aandringen van de VVD – is afgesproken. De oppositie ruikt onraad. 'Is de heer Erkens nog steeds voornemens aan te sturen op een voorjaarspakket waarmee we de klimaatdoelen gaan halen, en dat dus die 16 tot 24 megaton CO₂-winst oplevert waar het PBL het over heeft?' vraagt Ilana Rooderkerk (D66).

Extra stapje

Erkens maakt duidelijk dat de VVD dat te ambitieus vindt. 'We zullen een extra stapje moeten zetten. Maar ik vind de discussie over doelen en megatonnen niet de juiste. Volgens mij moet je kijken naar wat je wilt bereiken.' CU-Kamerlid Pieter Grinwis merkt op dat de coalitieafspraken om vast te houden aan de klimaatdoelen door de VVD toch 'gevierd werd als een geweldige overwinning', toen de formatie voorbij was. 'Was dat achteraf een pyrrusoverwinning?' Erkens toont zich een ware politicus door soepeltjes het onontkoombare feit te negeren dat de klimaatdoelen geformuleerd zijn als een vermindering van de uitstoot in megatonnen CO₂. Dus wie zegt de klimaatdoelen te willen halen, zoals Erkens nog steeds doet, committeert zich onvermijdelijk aan een minimumaantal megatonnen CO₂-reductie. En volgens het PBL moeten dat er dus minstens 16 meer zijn dan in de bestaande kabinetsplannen. Joost Eerdmans (JA21), zelf bepaald geen fan van klimaatbeleid, trekt na Erkens' bijdrage zijn eigen conclusie: 'Ik denk dat de VVD een iets realistischer toon aanslaat dan de oppositie, maar dan moet de heer Erkens wel vaststellen dat het klimaatdoel niet gehaald wordt.'

Gebouw Schreeuw om leven in Hilversum beklad

redactie RD
Hilversum

■ **Het gebouw van Schreeuw om leven is in de nacht voor Internationale Vrouwendag beklad. De organisatie heeft aangifte gedaan.**

In de nacht van vrijdag op zaterdag werd een verwensing op het glas in de deur van het gebouw in Hilversum aangebracht. De naam van Schreeuw om leven werd met verf ondergespoten en op het houten paneel eronder kwam 'abortus vrij' te staan. De graffiti ging vergezeld van een omcirkelde A, de handtekening van de anarchistische groepering

Antifa. Dit is volgens Schreeuw om leven 'een links-extremistische internationale beweging die fascisme bestrijdt. Veel van de antifascisten zijn actief in andere sociale bewegingen, zoals voor vrouwen- en lhbt+-emancipatie'.

Dialog

Naar aanleiding van de bekladding pleit Schreeuw om leven voor dialoog in plaats van confrontatie. 'Het zal niet voor niets zijn dat dit is gebeurd in het weekend waarin het Internationale Vrouwendag was, de dag waarop de dolle mina's opnieuw zijn opgestaan', zegt directeur Arthur Alderliesten. De proabortus-

beweging komt volgens hem niet verder dan verwensingen aan het adres van de prolifebeweging. 'Keer op keer blijkt het ongelooflijk ingewikkeld om een welgemeende dialoog te hebben. In het afgelopen weekend zaten hulpverleningsvrijwilligers klaar om telefonisch hulp te bieden aan onbedoeld zwangere vrouwen. Op een conferentie in Madrid brak ik een lans voor zorgvuldige hulp aan mannen rond onbedoelde zwangerschapen na abortus.' In juli 2022 werd het kantoor van Schreeuw om leven ook beklad door Antifa. 'Geen graffiti die onze gedrevenheid zal indammen', zegt Alderliesten.

KORT NIEUWS

Kamer wil bekers met plastic laagje vaker toestaan

■ Recyclen

Papieren bekers en bakjes met een plastic laagje moeten vaker worden toegestaan, vindt de Tweede Kamer. Een meerderheid steunt een VVD-motie die het kabinet vraagt het verbod op zulke verpakkingen terug te draaien bij gelegenheden waar mensen ter plekke hun eten opeten en hun drinken opdrinken. Voorwaarde is wel dat er een systeem is om de bekers in te zamelen, te sorteren en te recyclen. De motie zorgt er mogelijk voor dat kantoren, sportkantines en horeca weer papieren bekers kunnen gebruiken.

ANP

Kamermeerderheid wil lonen en uitkeringen gekoppeld laten

■ Middeninkomens

Een ruime meerderheid in de Tweede Kamer wil de koppeling tussen het wettelijk minimumloon en uitkeringen als de AOW en de WIA in stand laten. Een oproep daartoe van Kamerlid Jesse Klaver van GroenLinks-PvdA kreeg dinsdag bij de stemmingen brede steun. De Kamer sprak gelijktijdig uit dat middeninkomens er altijd meer op vooruit moeten gaan dan hoge inkomens. De VVD vindt dat werken altijd meer moeten lonen dan een uitkering krijgen.

ANP

Internationaal Strafhof bevestigt aanhoudingsbevel tegen Duterte

■ Filipijnen

Het Internationaal Strafhof (ICC) bevestigt dat er een aanhoudingsbevel is uitgevaardigd tegen de Filipijnse oud-president Rodrigo Duterte. Hij wordt gezocht voor 'moord als misdaad tegen de menselijkheid'. De misdaden zouden gepleegd zijn tussen 1 november 2011 en 16 maart 2019. Duterte werd eerder dinsdag aangehouden op verzoek van Interpol, meldde de huidige Filipijnse president Ferdinand Marcos jr. Het verzoek van Interpol was naar aanleiding van het aanhoudingsbevel van het ICC. De Filipijnen waren ook lid van het ICC, tot de toenmalige president Duterte het land op 16 maart 2019 terugtrok. Wel bleven ze aangesloten bij Interpol. Daarom had de huidige regering naar eigen zeggen geen keus toen er een verzoek kwam om Duterte op te pakken.

ANP

Brusselmans vrijgesproken na klacht over Gaza-column Humo

■ Artistieke vrijheid

De Belgische auteur Herman Brusselmans is vrijgesproken in de zaak over zijn column over de oorlog in Gaza. Dat meldt de Vlaamse nieuwsorganisatie VRT NWS. Het Joods Informatie- en Documentatiecentrum had Brusselmans gedagvaard voor het oproepen tot haat en geweld tegen de Joodse gemeenschap. De zaak draait om Brusselmans' column over Gaza in het Vlaamse blad *Humo*. De rechtbank oordeelde dinsdag dat Brusselmans geen strafbaar feit heeft begaan en benadrukte het belang van de artistieke vrijheid.

ANP

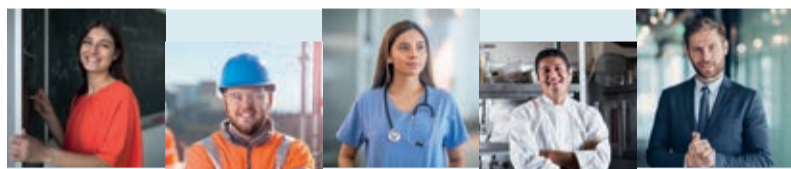
Georgescu definitief uitgesloten van verkiezingen Roemenië

■ Russische inmenging

De pro-Russische politicus Calin Georgescu mag definitief niet meedoen aan de presidentsverkiezingen in Roemenië. Het Grondwettelijk Hof handhaaft de afwijzing van Georgescu's kandidatuur. De Centrale Kiescommissie maakte zondag bekend Georgescu uit te sluiten van deelname aan de verkiezingen in mei. Daarbij werd verwezen naar een besluit van het Hof om de uitslag van de presidentsverkiezingen in november ongeldig te verklaren wegens Russische inmenging.

ANP

advertentie

Deze vacatures stonden afgelopen week in de krant

▶ VERZORGENDE IG

Zorghuys de Wingerd

Doorn

▶ IT- EN CRM-BEHEER

MAF

Teuge

▶ PREDIKANT

NGK De Horizon

Gramsbergen

▶ KOSTER

Martuskerk

Amersfoort

▶ JEUGDPASTOR

NGK De Pelgrim

Ede

▶ DIRECTEUR-BESTUURDER

Terwille - Pandion

Groningen

▶ LID RAAD VAN TOEZICHT

Eleos

Hoevelaken

▶ VOORZITTER RAAD VAN TOEZICHT

Het Bakken - Pool Management

Elburg

▶ PREDIKANT

NGK De Voorhof

Almkerk

▶ DIRECTEUR VWO M/V

Ichthus College

Veenendaal

Alle vacatures vind je op [ND.nl/vacatures](https://nd.nl/vacatures)

Uw vacature ook in het Nederlands Dagblad? Neem contact op met onze advertentieafdeling ☎ 088-1999999 of ✉ ndzakelijk@nd.nl

Europese Commissie komt met strenge asielregels, terugkeerhubs van Faber een stap dichterbij

Daan Engels
Straatsburg

■ **Afgewezen asielzoekers die niet vrijwillig vertrekken, moeten gedwongen naar uitzetcentra buiten de Europese Unie kunnen worden overgebracht. Dat staat in nieuwe plannen van de Europese Commissie. Hiermee zijn de controversiële 'terugkeerhubs' van minister Faber een stap dichterbij.**

Met deze voorstellen wil Brussel het terugkeerbeleid aanscherpen. Volgens de Europese Commissie blijven vier van de vijf afgewezen asielzoekers toch illegaal in de EU. Door deze uitgeprocedeerde asielzoekers, desnoods gedwongen, vast te zetten in landen buiten de EU, hoopt de Europese Commissie dit probleem tegen te gaan. Families met kinderen en minderjarige alleenstaande asielzoekers hoeven niet naar terugkeerhubs.

Meerdere landen in de EU werken al langer aan het idee om uitgeprocedeerde asielzoekers uit te zetten naar landen buiten de EU. Zo kwam minister Reinette Klever (Ontwikkelingssamenwerking, PVV) vorig jaar met het idee om asielzoekers naar Oeganda te sturen. Nog altijd werkt het kabinet aan dit idee. Volgens experts zou dit plan onder de huidige Europese regels juridisch niet haalbaar zijn. Nu wil de EU vrij baan geven voor deze plannen.

Inreisverbod

Een ander belangrijk punt uit het voorstel is dat asielbeslissingen bin-

nen de EU onderling erkend moeten worden. Dat zou betekenen dat een afgewezen asielzoeker in Duitsland niet opnieuw asiel kan aanvragen in Nederland. Daarnaast krijgen afgewezen asielzoekers een inreisverbod van tien jaar voor de EU. 'Eindelijk beseft Brussel dat het roer om moet', reageert minister Faber op X. 'Voor vreemdelingen die niet willen meewerken aan hun terugkeer werken we aan een mogelijkheid voor een terugkeerhub buiten Europa.'

Magnus Brunner, Euro-commissaris van migratie

De Eurocommissaris van migratie, Magnus Brunner, is niet bang voor juridische bezwaren tegen de terugkeerhubs. De Italiaanse regering is meermaals door nationale rechters teruggefloten om haar plannen om asielzoekers op te vangen in Albanië. Ook het voornemen van de vorige Britse regering om asielzoekers naar Rwanda te sturen, sneuvelde bij de rechter. Volgens Brunner komt dat omdat de asielzoekers naar die landen zouden worden gestuurd voordat hun asielaanvraag werd behandeld. In de Europese plannen kan dit alleen na de behandeling en afwijzing van de asielaanvragen.

Deze plannen van de Europese Commissie zijn nog geen werkelijkheid. Het Europees Parlement en de lidstaten moeten nog akkoord gaan. Het Europees Parlement vormt het grootste obstakel voor de wet. De sociaaldemocraten en Groenen reageerden dinsdag niet enthousiast op de aangekondigde asielregels. Zo zeiden de sociaaldemocraten al dat ze terugkeerhubs niet zullen accepteren.

'Spierballentaal'

'Dit voorstel bevat lege spierballentaal', zegt GroenLinks-PvdA-Europarlementariër Tineke Strik. 'In plaats van EU-landen te dwingen eindelijk werk te maken van terugkeer, krijgen ze vrij spel om hun verantwoordelijkheid af te schuiven naar niet-EU landen.'

Op rechts wordt wel enthousiast gereageerd op de voorstellen. 'Ons asiel- en migratiebeleid kan alleen effectief zijn, als alle lidstaten zich inzetten om illegalen uit te zetten. Deze asielplannen zijn dus hard nodig', aldus SGP-Europarlementariër Bert-Jan Ruissen.

Als de liberalen en de christendemocraten deze plannen door het Europees Parlement willen krijgen, is de kans groot dat ze steun nodig hebben van radicaal-rechtse partijen, zoals de PVV en de Duitse AfD. De liberalen willen niet met die partijen samenwerken.

Zo heeft VVD-Europarlementariër Malik Azmani herhaaldelijk gezegd dat hij niets met de PVV in Europa te maken wil hebben omdat de partij niet pro-Europees is.

We praten niet met bullebakken, aldus de Iraanse leider Khamenei over het aanbod tot onderhandelingen door de VS. beeld: ANP

VN buigt zich over nucleair project Iran

ACHTERGROND Westerse landen willen paal en perk aan de door Iran sterk verhoogde productiecapaciteit van hoog verrijkt uranium. Maar Iran zal niet buigen voor 'een westers dictaat' over het nucleaire programma, laat het regime in Teheran weten.

Jan van Benthem
Teheran – New York

Met die uitspraak bevestigde de Iraanse vicepresident Mohammad Reza dinsdag de opstelling van de opperste leider van Iran, ayatollah Khamenei. Die had afgelopen weekeinde gereageerd op een brief die president Trump naar diens zeggen aan hem had gestuurd.

In die brief stelde Trump onderhandelingen voor over het nucleaire programma van Iran. Dat staat weer in de schijnwerpers nadat directeur Rafael Grossi van het Internationale Atoomagentschap (IAEA) de afgelopen maanden diverse keren heeft benadrukt dat Iran de productie van hoog verrijkt uranium verder heeft opgevoerd. In december sprak het IAEA van 'een dramatische toename' van het verrijkt uranium. Eind januari stelde Grossi dat Iran 'het gaspedaal had ingedrukt'. Twee weken geleden meldde het IAEA in nieuwe rapporten een sprong van 92,5 kilo naar 274,78 kilo aan hoog verrijkt uranium. Die hoeveelheid is voldoende voor zes kernwapens, aldus het IAEA. Vandaag vergadert de VN Veiligheidsraad achter gesloten deuren over deze situatie.

Trump zei vrijdag in een gesprek met Fox News dat hij in zijn brief duidelijk had gemaakt, via onderhandelingen

een vreedzame oplossing voor het probleem te willen zoeken. 'Want we zijn nu in de eindfase. We kunnen niet toestaan dat ze een kernwapen krijgen', zei hij diezelfde dag in het Witte Huis. 'Er zijn twee manieren waarop we met Iran kunnen omgaan: militair of door een akkoord. Ik geef de voorkeur aan een akkoord, want ik wil Iran geen kwaad doen. Het zijn geweldige mensen.'

Kernprogramma

Iran voerde zijn kernprogramma geleidelijk weer op nadat Trump tijdens zijn eerste presidentschap in 2018 de VS had teruggetrokken uit het nucleaire akkoord (het JCPOA). Dat was in 2015 met Iran overeengekomen door de regering-Obama, Rusland, China, Groot-Brittannië en Frankrijk, samen met Duitsland en de EU. Maar de snelste toename van de productie van hoog verrijkt uranium begon nadat Israël de 'lange arm' van Iran – Hamas in Gaza en Hezbollah in Libanon – zware slagen had toegebracht. Daardoor is de positie van Iran in de regio verzwakt. Tegelijkertijd is het Iraanse nucleaire programma, de tweede pijler onder de Iraanse macht, wel 'op het meest vooruitstrevende niveau ooit', stelde het *Bulletin of the Atomic Scientists* afgelopen maand. Iran lijkt ook druk bezig te zijn om de pro-

■ **'Onderhandelen met Amerika is niet verstandig, slim of eervol.'**

Ayatollah Khamenei

ductie van raketten weer op te voeren. Onlangs meldde CNN dat het eerste van twee schepen met ieder duizend ton aan chemicaliën, die nodig zijn voor raketbrandstof, bij de Iraanse haven Bandar Abbas was aangekomen. Het leeuwendeel van de lading is waarschijnlijk bestemd voor het Iraanse ballistische raketprogramma, zei Fabian Hinz van het Internationaal Instituut voor Strategische Studies erover.

Oktober einde akkoord

De ontwikkelingen sinds begin dit jaar zijn niet alleen vanwege de doorgaande conflicten in het Midden-Oosten van belang. In oktober komt er na tien jaar ook een einde aan het nucleaire akkoord en kan Iran zijn gang gaan als er geen verlenging of een nieuw akkoord komt. Maar alle onderhandelingen in de afgelopen jaren zijn op niets uitgelopen. In de afgelopen weken heeft ayatollah Khamenei meermaals gezegd dat 'onderhandelingen met de VS geen enkel probleem oplossen'. 'Onderhandelen met Amerika is niet verstandig, slim of eervol', zei hij drie weken geleden tegen militaire commandanten. Het doel van 'bullebakstaten' die aandringen op onderhandelingen, is niet anders dan overheersen, zei hij in antwoord op Trumps voorstel. Iran beweert ook nooit een brief van Trump

te hebben ontvangen. 'Trump heeft zijn brief vernietigd voor hij die naar Iran zou hebben verstuurd', schrijft de *Tehran Times*. Maar ook al zou die brief er wel zijn, de Iraanse minister van Buitenlandse Zaken Abbas Arachchi verklaarde in een gesprek met het persbureau AFP dat Iran niet met de VS zal praten zolang Washington uitgaat van de 'politiek van maximale druk'. Onderhandelingen zouden alleen maar leiden tot 'het opleggen van Amerikaanse eisen en een nationale vernedering', meent ook Khamenei. 'Het recente gedrag van de VS tegenover de Oekraïense president Zelensky is een duidelijk voorbeeld hiervan', citeert de *Tehran Times* hem. Met die scherpe tegenstellingen is de tijd om voor oktober nog tot een akkoord te komen erg kort. De Veiligheidsraad vergadert vandaag nog over de eis van zes leden van de raad dat Iran alle informatie over het nucleaire programma waar het IAEA om vraagt moet geven. Maar Arabische Golfstaten vrezan al voor het ergste. De premier van Qatar, Mohammed Al Thani, waarschuwde zondag dat een aanval op de nucleaire installaties van Iran het water van de hele Perzische Golf zo zou besmetten dat er 'geen drinkwater, geen vis, niets, geen enkel leven' zou overblijven.

Wie wordt er beter van als Trump een handelsoorlog ontketent?

ACHT VRAGEN Handelstekorten, handelsoverschotten en handelsoorlogen. Sinds het aantreden van Trump vallen deze termen om de haverklap. Maar wat betekent dit eigenlijk voor de VS, de wereld en voor Nederland?

Alexander Dommerholt
Washington D.C.

■ Wat is een handelstekort?

Als een land meer producten invoert dan dat het exporteert, dan is er sprake van een handelstekort. De Verenigde Staten hebben een groot handelstekort en dat is wat president Trump wil aanpakken. Het tegenovergestelde kan natuurlijk ook: Nederland verkoopt meer goederen dan dat het zelf koopt, en daardoor heeft ons land een handelsoverschot. De termen zijn ook toepasbaar op de handelsrelaties tussen twee landen. De Amerikaanse economie kent een handelstekort, maar toch verkoopt de VS bijvoorbeeld veel meer aan Nederland dan dat die van ons land afneemt.

■ Is het slecht om een handelstekort te hebben?

Vrijwel alle economieën zijn het erover eens dat een handelstekort niet per definitie slecht is. De Verenigde Staten zijn hier een schoolvoorbeeld van: de laatste keer dat dit land meer verkocht dan dat het zelf kocht, was ruim vijftig jaar geleden. Desondanks is de VS al die tijd onafgebroken de sterkste economie

ter wereld gebleven. Het tegenovergestelde gebeurt ook. Zo zijn er meerdere landen met een handelsoverschot die desondanks een zwakke economie hebben, zoals de Democratische Republiek Congo.

■ Hoe groot is het handelstekort van de VS?

Niet alleen importeren de Verenigde Staten al jaren meer dan dat zij exporteren, maar het verschil tussen beide loopt al jaren op. Ook de eerste ambtstermijn van president Trump bracht daar geen verandering in. De VS koopt vooral veel auto's en auto-onderdelen, ruwe aardolie en computers van andere landen. In totaal importeert het land voor drie biljoen dollar aan goederen per jaar. Hoewel de Verenigde Staten zelf veel verwerkte olie, gasturbines en vliegtuigen verkopen, ligt de export met twee biljoen een stuk lager. Het handelstekort van de VS ligt daarmee op iets meer dan een biljoen dollar.

■ En met wie is dat handelstekort?

Uitzonderingen daargelaten hebben de Verenigde Staten met vrijwel al hun belangrijke handelspartners een tekort. De drie landen met wie de VS de meeste handel drijft, zijn Mexico,

Tijdens een rally van de Mexicaanse president Sheinbaum in Mexico-Stad, houdt een toeschouwer een beeltenis van Donald Trump omhoog. Trump heeft Mexico herhaaldelijk bedreigd met hoge importheffingen. **beeld: ANP**

Canada en China. Het is geen wonder dat Trump steeds deze landen noemt als doelwit van tegenacties. Hoewel het grootste handelstekort met China is, zijn Mexico en Canada de belangrijkste handelspartners van de VS. Met deze landen hebben de Verenigde Staten een vergaande handelsdeal, waardoor goederen

makkelijk de grens kunnen overgaan zonder dat er heffingen over betaald hoeven te worden, al wil Trump daar nu verandering in brengen. Deze deal werd nota bene door Trump zelf gesloten tijdens zijn eerste termijn als president. Destijds noemde hij het 'de beste deal die we ooit gesloten hebben'. Vorige maand zei hij echter dat het verdrag erg

nadelig was voor de VS. 'Wie zou ooit zo'n verdrag willen ondertekenen?', vroeg hij zich hardop af, zonder te vermelden dat hij juist zelf de ondertekenaar was.

■ Heeft de VS ook een handelstekort met Nederland? Nederland staat bekend als handelsland: met de meeste landen heeft

Een staalfabriek in Clairton, Pennsylvania. **beeld: ANP**

Angst voor een recessie is ineens voelbaar do

Peter de Waard / VK
Washington

■ ACHTERGROND De wereld is aan het ontmusken en ontzuckeren. Big tech ligt onder vuur. Gecombineerd met het chaotische beleid van president Trump zou dit kunnen leiden tot een recessie van de Amerikaanse economie.

Van *America great again* naar *America weak again*. De Amerikaanse president Donald Trump zei afgelopen zondag in een interview met Fox News dat rekening moet worden gehouden met een economische terugval. En dat veroorzaakte maandag zo'n grote koersval op de beurs van Wall Street dat werd gesproken van een 'bloedbad'. Ineens stapelen de tegenslagen voor Trump zich op. De economie krimpt,

de inflatie stijgt, het consumptievertrouwen neemt af, de beurskoersen kelderen en zelfs het handelstekort loopt verder op. Volgens zakenbank Goldman Sachs zien analisten een terugloop van verkopen, nieuwe orders, export en werkgelegenheid in zowel de industrie als de dienstensector. Trump sprak zondag van 'een tijdelijke verstoring in een transitie naar betere tijden en meer welvaart voor de Amerikanen'. Of dit gepaard gaat met een recessie, gaat zelfs alleswetter Trump boven de pet. 'Ik haat dergelijke voorspellingen.' Hij zit echter wel aan de knoppen. De belangrijkste oorzaak van de zogenoemde 'verstoring' zijn de aangekondigde importtarieven. Die veroorzaken prijsstijgingen en vooral veel onzekerheid. Amerikaanse bedrijven weten niet meer of ze

extra geld moeten gaan betalen voor essentiële producten en onderdelen van buiten de VS. De ene week kondigt Trump importtarieven aan van 25 procent, de andere week stelt hij die weer uit.

Inkopen uit voorzorg

Veel bedrijven hebben op voorhand op grote schaal inkopen gedaan in Canada, Mexico en China, Amerika's drie grootste handelspartners. Hierdoor hebben ze tenminste voorraad als de tarieven daadwerkelijk ingaan. Het gevolg is dat de handelstekorten stijgen, terwijl Trump die had willen verminderen. De angst voor een recessie is ineens voelbaar. Een recessie is 'een daling van de economische activiteiten in een periode van een aantal maanden'. Als het bbp twee achtereenvolgende kwartalen daalt, is er officieel

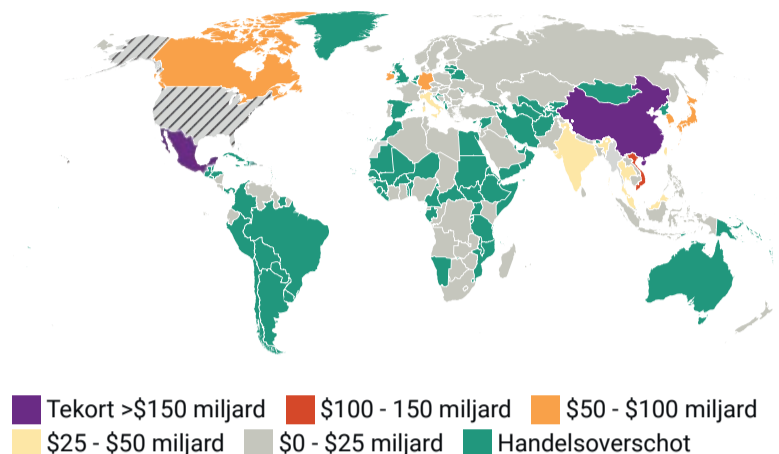

ons land een handelsoverschot. In onze handelsrelatie met de VS hebben wij dat echter niet. Het is zelfs zo dat de Verenigde Staten met geen enkel ander land zo'n groot handelsoverschot hebben als met ons land. In 2023 was dat goed voor 44 miljard dollar, vooral omdat Nederland veel Amerikaanse olie en aardgas invoerde.

Dat betekent overigens niet dat Nederland de dans ontspringt als Trump zijn blik op Europa gaat richten. Omdat ons land lid is van de Europese Unie, sluiten wij niet onze eigen handelsverdragen – dat is iets wat alle leden van de EU samen doen. Als de Verenigde Staten importheffingen op gaan leggen aan de Europese Unie, dan zal ook de EU

Met wie hebben de Verenigde Staten een handelstekort?

Met Mexico, Canada, China, Duitsland en Japan drijven de VS de meeste handel. Met allen hebben de VS een handelstekort.

Kaart: Alexander Dommerholt/ND • Gecreëerd met Datawrapper

terugslaan met eigen heffingen. Dit zal ook invloed hebben op de handel tussen Nederland en de VS. Het Centraal Planbureau berekende in november dat dit vooral de Amerikaanse handel gaat raken.

■ Trump heeft al bedreigd om Canada, Mexico en China heffingen op te leggen. Hoe werkt dat?

Een importheffing op een product betekent dat over elk product uit het buitenland extra belasting betaald moet worden. Trump heeft tijdens zijn campagne herhaaldelijk beweerd dat andere landen deze heffingen moeten betalen, maar dat is niet zo.

Als een Amerikaans bedrijf goederen uit het buitenland haalt, dan betaalt dit bedrijf de heffing aan de Amerikaanse overheid. Omdat een bedrijf winst wil maken, berekent deze de kosten weer door naar de klant. Daardoor komt de rekening uiteindelijk op het bordje van de Amerikaanse consument terecht.

Trump hoopt de eigen industrie te stimuleren door buitenlandse producten duurder te maken, waardoor Amerikanen eerder geneigd zullen zijn om producten uit eigen land te kopen.

Of dit gaat werken, is de vraag. Trump wil bijvoorbeeld de Amerikaanse auto-industrie uit het slop trekken, maar deze is sterk afhanke-

lijk van onderdelen die in Canada en Mexico gemaakt worden. Heffingen op deze producten maken zodoende ook Amerikaanse auto's duurder. Daarnaast hebben alle grote handelspartners van Amerika al aangekondigd terug te zullen slaan als er inderdaad heffingen worden ingevoerd.

■ Zijn de heffingen al ingevoerd?

Nee. Trump dreigt er al sinds zijn verkiezingscampagne mee en in februari kondigde hij aan heffingen in te voeren op alle producten uit Canada en Mexico. Vervolgens stelde hij het een maand uit omdat beide landen hadden beloofd om de grenzen met de VS beter te beveiligen. Op deze manier zouden er minder drugs binnengesmokkeld worden, al is de hoeveelheid die via Canada de VS binnenkomt verwaarloosbaar. Op 4 maart stelde de VS alsnog importheffingen van 25 procent in op alle Canadese en Mexicaanse producten, waarna beide landen meteen vergeldingsmaatregelen aankondigden. Dit leidde tot waarschuwingen vanuit het bedrijfsleven, omdat de prijzen zouden gaan stijgen. Ook doken de Amerikaanse aandelenkoersen omlaag. De heffingen werden twee dagen later weer ingetrokken, al betekent dat volgens Trump niet dat ze van de baan zijn: volgens hem gaat het alleen maar

om uitstel. Op dinsdag dreigde Donald Trump op Truth Social, zijn socialemediaplatform, om de invoerheffingen op Canadees staal en aluminium te verhogen naar 50 procent. Deze verhoging moet volgens hem vandaag ingaan en zou een verdubbeling van het huidige tarief betekenen. Of deze heffingen ook daadwerkelijk ingevoerd gaan worden, moet nog blijken. Canada heeft alvast aangekondigd hard terug te zullen slaan. China heeft al wel invoertarieven om de oren gekregen, en dat land heeft al teruggeslagen door ook Amerikaanse producten hoger te belasten. Het Chinese ministerie van Buitenlandse Zaken heeft al aangekondigd 'tot het einde te vechten' met de VS in een 'handelsoorlog of elke andere oorlog'. Het zijn niet alleen overheden die maatregelen nemen. In Canada hebben verschillende winkels al het initiatief genomen om Amerikaanse producten uit de schappen te halen, en zijn er burgerinitiatieven opgezet om producten uit de VS te boycotten.

Trump heeft gezegd dat hij de inkomstenbelasting wil vervangen met heffingen. Kan dat?

Het afschaffen van de inkomstenbelasting klinkt utopisch. Toch bestaat deze belasting in de Verenigde Staten pas sinds 1913. Voor die tijd werd de Amerikaanse schatkist enkel gevuld met importheffingen. Teruggaan naar die tijd is niet zo simpel. De Amerikaanse overheid krijgt jaarlijks drie biljoen dollar aan inkomstenbelasting binnen. Omdat het land voor bijna precies hetzelfde bedrag aan goederen invoert, betekent dat op elk buitenlands product 100 procent importheffing moet worden betaald om het verlies op te kunnen vangen. Hieraan kleven twee enorme nadelen. Ten eerste werkt het een-op-een vervangen van belastingen met heffingen alleen als de import op hetzelfde niveau blijft. Als op elk product een belasting van 100 procent betaald moet worden, is de kans dat dit gebeurt nihil. Daarnaast worden heffingen altijd aan de Amerikaanse consument doorberekend, waardoor de prijzen van hun boodschappen, elektronica en andere producten in dit geval zullen verdubbelen. Het wegvallen van de inkomstenbelasting gaat dat verschil niet opvangen.

or Donald Trumps chaotische beleid. 'Ik haat dergelijke voorspellingen'

sprake van een recessie. Er is een prognose van de Federal Reserve dat het bbp van de VS in het eerste kwartaal van dit jaar kan krimpen met 2,4 procent – de eerste krimp sinds 2022. Toen was sprake van een overgangperiode na de schok van de corona-pandemie. In het daaropvolgende kwartaal bloeide de economie weer op. Vervolgens ging het alleen maar beter. De Amerikaanse economie groeide 2,9 procent in 2023 en 2,8 procent in 2024 – die van de EU groeide respectievelijk met slechts 0,9 en 0,8 procent. Vooral de mondiale expansie van de zogenoemde Magnificent Seven-bedrijven (Amazon, Google, Meta, Nvidia, Tesla, Apple, Microsoft) vormde een enorme impuls voor de Amerikaanse economie. Maar de Democratische Partij kreeg daar niet de credits voor

en verloor zowel de verkiezingen voor het presidentschap als die voor het congres. Nu hebben de Republiken de macht en tot nu toe is hun beleid vooral chaotisch. De meeste importtarieven gaan pas in op 2 april. Maar die kunnen opnieuw worden verlaagd of uitgesteld als Canada en Mexico bijvoorbeeld hardere maatregelen nemen voor de beperking van drugshandel en de vluchtelingenstroom.

Banenmarkt

Een andere onzekerheid is de banenmarkt. Onder regelsnoeier en bezuinigings-tsaar Elon Musk zijn op grote schaal ambtenaren van de ene op de andere dag brodeloos gemaakt. Twee derde van de banengroei onder de vorige president Biden was juist te danken aan de extra vraag naar personeel van de

overheid, de sociale diensten en de zorg. Nu zijn er signalen dat de werkloosheid oploopt. De verzwakking van de Amerikaanse economie zou echter niet alleen te maken hebben met het beleid van Trump. Al voor de verkiezingen in november vorig jaar waren er tekenen dat de economische activiteit vertraagde.

Consumenten aarzelden meer met hun uitgaven door de prijsstijgingen onder president Joe Biden. In zijn ambtsperiode werd een mandje levensmiddelen in de VS 20 procent duurder.

Maar Trump doet er nog een schepje bovenop. Als de aangekondigde tarieven allemaal doorgaan, is de gemiddelde Amerikaanse burger dit jaar meer dan 2000 dollar extra kwijt aan levensmiddelen. Dit zou de consumenten nog terughoudend

kunnen maken. En voor de Amerikaanse economie is het vertrouwen van de binnenlandse consument veel belangrijker dan de vraag vanuit het buitenland. Wall Street kijkt ernaar met argusogen. De indices zijn na de koersval van maandag terug op het niveau van voor de verkiezing van Trump in november. Alle euforie over belastingverlagingen is weg. Ook het gevoel dat met de importheffingen de soep niet zo heet zou worden gegeten als die werd opgediend, is weggeëbd.

Onzekerheid over rente

Er is ook groeiende onzekerheid over de rente – een heel gevoelig punt voor de aandelenmarkt. Renteverlagingen die al waren ingecalculleerd, kunnen mogelijk niet doorgaan als de inflatie te hard

oploopt. Omdat obligaties communiserende vaten zijn met aandelen, zullen de koersen hierdoor verder onder druk komen te staan. Big tech, dat voor een groot deel verantwoordelijk is geweest voor de koerswinsten op de beurs, ligt onder vuur nu een aantal CEO's (Bezos, Musk, Zuckerberg) zich hebben vereenzelvd met de president. De hele wereld lijkt aan het ontmusken en ontzuckeren geslagen. De waarde van de Magnificent Seven is sinds 1 januari met 15 procent gedaald. Het paradepaardje van de Amerikaanse economie loopt erbij als een kreupele. Het is voor de leiders van de big tech een paradox dat ze sinds het aantreden van hun vriend Trump honderden miljarden hebben verloren, terwijl ze honderden miljoenen in zijn verkiezing staken.

Regering Trump morrelt, ondanks mooie woorden, toch aan vaccinatieplan

Maarten Keulemans / VK
Washington

■ De regering van Donald Trump kan niet de handen afhouden van vaccinaties. 33 onderzoeken naar de acceptatie van onder meer het hpv-vaccin zijn stilgelegd. Intussen pleit de vaccinkritische minister Robert F. Kennedy jr. voor de inzet van levertraan tegen een mazelenuitbraak.

Bij die uitbraak, rondom een ongevacceerde gemeenschap mennonieten in Texas, werden al tweehonderd mensen ziek en kwamen twee kinderen om het leven. In een interview zegt Kennedy weliswaar te erkennen dat vaccins 'infectie voorkomen' en dat vaccinatie 'iets is dat we aanraden in sterk ongevacceerde gemeenschappen als die van de mennonieten.'

Maar in één adem voegt hij toe dat nog onbekend zou zijn wat 'het risicoprofiel is voor deze producten' en dat er in Texas ook veel 'vaccinbeschadigde kinderen' zouden rondlopen. In werkelijkheid is het mazelencombinatievaccin zeer beproefd, en zijn ernstige bijwerkingen extreem zeldzaam.

Vaccinscepsis

De opmerkingen van Kennedy zijn opvallend, omdat hij voor zijn bediging tot minister van Gezondheidszorg nog plechtig verklaarde niet tegen de beschikbaarheid van vaccins op te zullen treden. Kennedy heeft een lange geschiedenis van onjuiste uitspraken over de werkzaamheid en veiligheid van vaccins, nadat hij begin deze eeuw in de greep was geraakt van de antivaccinatiebeweging.

Intussen kregen onderzoekers aan vier overheidsinstellingen maandag te horen dat hun onderzoeken naar vaccinscepsis met onmiddellijke ingang worden gestaakt. 'Het is het beleid van de National Institutes of Health (NIH) om geen prioriteit te

Robert F. Kennedy Jr., minister van Volksgezondheid beeld: ANP

geven aan onderzoeksactiviteiten die ingaan op het opdoen van wetenschappelijke kennis over waarom individuen aarzelen om gevaccineerd te worden', zo staat in een e-mail die werd ingezien door het Amerikaanse wetenschapsblad *Science*.

Daarbij gaat het onder meer om onderzoek naar de redenen waarom ouders en kinderen zich niet laten vaccineren tegen humaan papillomavirus (hpv), het virus dat onder meer baarmoederhalskanker veroorzaakt. Maar ook onderzoek naar de acceptatie van vaccinatie tegen mpox, waterpokken en COVID-19 wordt gestaakt. De onderzoeken in kwestie kijken onder meer wat er nodig zou zijn om vaccincritici, vaak in minderheidsgroepen, alsnog over de brug te krijgen.

Meer is onderweg, volgens *Science*. Zo heeft de huidige directeur van onderzoeksfinancier NIH, Matthew Memoli, lijsten opgevraagd van al het NIH-onderzoek naar mRNA-vaccins, blijkt uit mailverkeer waaruit *Science* citeert. Die vaccins speelden een hoofdrol bij de bestrijding van corona, maar liggen onder vuur omdat ze volgens coronacritici het DNA

zouden beschadigen. De wetenschappelijke consensus is dat dit niet klopt.

Levertraan tegen mazelen

In het interview over de mazelen, met nieuwszender Fox, verkondigt Kennedy meer medische kletsboek. Zo stelt hij weliswaar dat hij 'nooit iemand zou adviseren om ziek te worden', maar benadrukt intussen zijn geloof dat het krijgen van een ziekte, anders dan de vaccinatie ertegen, beschermt tegen kanker en hartziekten. Die theorie van 'natuurlijke immuniteit', die ziek worden boven vaccinatie stelt, gaat voorbij aan het feit dat juist de ziektes waartegen men vaccineert, akelige gevolgen kunnen hebben.

Als behandeling tegen mazelen zei Kennedy enthousiast te zijn over onder meer levertraan – 'de veiligste toediening van vitamine A' – en het antibioticum clarithromycine. Maar antibiotica werken niet tegen virussen en hoewel vitamine A soms inderdaad in hoge dosis wordt ingezet als ondersteunende therapie bij mazelen, is er volgens artsen geen enkel bewijs dat levertraan veiliger of beter zou zijn.

Tweede Kamer wil dat pleegouders die in de fout gaan nooit meer kinderen mogen opvangen

ANP
Den Haag

■ Pleegouders die zich schuldig hebben gemaakt aan ernstige mishandeling, verwaarlozing of seksueel misbruik, mogen nooit meer opnieuw pleegkinderen opvangen.

De Tweede Kamer wil daarom dat pleegzorgorganisaties de pleegouders voortaan zorgvuldig controleren en altijd toetsen op het verloop van eerdere plaatsingen van pleegkinderen. Ook moeten politieagenten de bevoegdheid krijgen een huisbezoek af te leggen wanneer er een ernstig vermoeden is van een onveilige situatie voor een kind. Verder moeten alle pleegkinderen toegang hebben tot een vertrouwenspersoon, zoals de Jeugdwet al regelt, maar wat in de praktijk amper gebeurt.

De Kamer nam dinsdag ruim twintig moties van verschillende partijen aan om de kwetsbare pleegkinderen beter te beschermen tegen misstanden in het gezin waarin ze zijn geplaatst. De meeste verzoeken die de partijen neerleggen bij het kabinet, komen erop neer de huidige procedures in de pleegzorg te verbeteren, aan te vullen en het toezicht te intensiveren. Het kabinet zegde vorige week in een debat over de kwestie al toe pleegouders strenger en vaker te willen doorlichten.

Pleegmeisje Vlaardingen

Aanleiding is de langdurige mishandeling van een pleegmeisje uit Vlaardingen. Het destijds 10-jarige meisje was zo ernstig toegetakeld dat ze de rest van haar leven zorg nodig zal hebben. In het bewuste gezin waren al eerder pleegkinderen geplaatst,

die ook waren mishandeld en weggehaald. De pleegouders worden onder meer verdacht van ernstige mishandeling en poging doodslag. Het meisje was na een noodkreet van haar in de supermarkt naar de politie gebracht, maar agenten brachten haar terug nadat de jeugdbeschermingsorganisatie William Schrikker Stichting had gezegd dat het meisje weer terug kon naar het gezin. De politiemensen kregen te horen dat het meisje eerder zulke verhalen had verzonden. De Kamer wil dan ook dat een kind echt wordt gehoord. Professionals moeten daarop beter worden getraind. Verder moeten er controlebezoeken komen, waarbij pleegkinderen altijd alleen worden gesproken. Pleegouders zouden ook verplicht moeten worden om scholing en opleidingen te volgen, vindt de Kamer.

FAMILIEBERICHTEN tarief via site € 1,34 per mm, per kolom, via mail € 1,48 per mm, per kolom. Prijzen zijn incl. 21% btw.

Hij die op de troon zat zei: 'Alles maak Ik nieuw!'
Openbaring 21

In dit volle vertrouwen is onze lieve, zorgzame en betrokken broer, zwager en oom

Jos André

door Zijn Hemelse Vader thuisgehaald. Hij genoot volop van Zijn schepping. We zijn verdrietig, maar dankbaar dat zijn lijden voorbij is.

Bergentheim, 7 maart 1962 – Hilversum, 9 maart 2025

Harderwijk: Thedo André
Almelo: Annegreeth André
Dronten: Ineke André-Venhuizen
Ermelo: Annette André
Neven en nichten

De dankdienst voor het leven van Jos is vrijdag 14 maart om 13.00 uur in *De Schuilhof*, Dalweg 8a in Hilversum. De dienst is ook te volgen via [youtube.com/@DeVerbindingHilversum/streams](https://www.youtube.com/@DeVerbindingHilversum/streams). Aansluitend kunnen we elkaar condoleren en ontmoeten in de Tuinzaal van *De Schuilhof*.

Om 15.30 uur vindt de begrafenis plaats op de Algemene Begraafplaats Bosdrift, Bosdrift 12 in Hilversum.

Correspondentieadres: annegreethandre@outlook.com

*'My Heart's in the Highlands, my heart is not here,
My Heart's in the Highlands, a-chasing the deer;
Chasing the wild-deer, and following the roe,
My Heart's in the Highlands, wherever I go.*

Robert Burns

Met verdriet in ons hart, maar dankbaar voor wat we in 40 jaar vriendschap samen mochten beleven, hebben we afscheid genomen van

Jos André

Hij vond troost en ontspanning in Gods natuur

Klaas Boonstra
Riana Driebergen
Anne & Gretha Hup en (klein)kinderen
Koos Kuijper & Rob Krielaart
Bart & Liesbeth Landman en kinderen
Edith Liefijn

We zijn verdrietig door het overlijden van onze zus, nicht en tante

Marthilda de Tourton Bruyns-Wieske
weduwe van Frits de Tourton Bruyns

Ommen: Jan en Diny Wieske-Admiraal
Berkel en Rodenrijs: Kor Wieske
Bleiswijk: Haddy de Jager-Wieske
en kinderen

In liefdevolle herinnering
Garrelt en Anneke Wieske-van der Monde
Henk en Haddie Bosman-Wieske
Marry Wieske-van der Lugt
Frits de Tourton Bruyns
Wim de Jager

Spijkenisse, 8 maart 2025

TIPS

tarief € 6,70 per regel; tekst wordt achterelkaar doorgezet; opgave via ndadventies.nl

ACTIVITEITEN

■ **BIJEENKOMSTEN**
Welkom op de jaarlijkse Gave-dag. Voor iedere christen die zich inzet voor asielzoekers of hierin geïnteresseerd is. Daarnaast wordt stil gestaan bij het 30-jarig jubileum van Stichting Gave. Vol inspiratie, multiculturele muziek, getuigenissen en praktische ideeën. Met o.a. Jurjen ten Brinke, Delise en Jan Pieter Mostert. Opgave via gave.nl/gave-dag7

GERECHTELIJKE PUBLICATIES

■ **IN LIQUIDATIE**
Stichting Missa in Mysterium is ontbonden vanwege inactiviteit per 12-03-25. De rekening en verantwoording (en plan van verdeling) liggen ter inzage tot 12-05-25 ten kantore van KVK en ten kantore van Stichting Wishful Singing.

Zelfs de mus vindt een huis en de zwaluw een nest waarin ze haar jongen neerlegt, bij uw altaren, Heer van de hemelse machten, mijn koning en mijn God. Gelukkig wie wonen in uw huis, gedurig mogen zij U loven.

Mijn lief, onze lieve vader en opa,
een tevreden mens is Thuis.

Rein Kuijsten

Utrecht 25 januari 1950 Hoorn 8 maart 2025

Joke Kuijsten-Bouma

Anneleen en Sjoerd van der Wielen-Kuijsten
Loïs, Janne en Sytze

Willem en Elke Kuijsten-Kunen
Stef en Kobe

Sanne en Arjen Sierksma-Kuijsten
Silas, Gijs en Ot

Maaïke en Hendrik-Jan De Wolff-Kuijsten
Jona en Benjamin

Correspondentieadres:
Duizendroed 23
1602 KT Enkhuizen

Op zaterdag 15 maart zal de afscheidsdienst plaatsvinden om 11.00 uur in de Ontmoetingskerk, Klopperstraat 12 te Enkhuizen. Deze dienst is te beluisteren via de link: gergemenkhuizen.nl/luistermee

Voorafgaand aan de dienst is er vanaf 10.15 uur gelegenheid om de familie te condoleren.

**O Naam aller namen, aan U alle eer.
Niets kan mij ooit scheiden
van Jezus, mijn Heer,
geen dood en geen leven,
geen moeite of pijn.
Ik zal eeuwig zingen, dicht bij U zijn.**

- Sela -

Wij moeten afscheid nemen van onze lieve
oudste broer

Rein Kuijsten

Zonder hem zijn we niet meer compleet. Maar het troost ons te weten dat hij, als eerste van ons, veilig Thuis mocht komen bij onze hemelse Vader. We bidden om Gods nabijheid en troost voor Joke en hun kinderen en kleinkinderen.

Goof en Margriet Kuijsten-van der Mijden
Marianne en Ton van Vuuren-Kuijsten
Peter en Dineke Kuijsten-Oosterhoff
Johan en Lijda Kuijsten-Kamphorst
Jan Kees en Lida Kuijsten-Dubbink
Liesbeth en Hans Werner-Kuijsten
Willem en Herma Kuijsten-Anbeek
Maarten en Irma Kuijsten-van Oudheusden
Jolanda Kuijsten
Ewout en Maaïke Kuijsten-Esenkbrink
Wendelmoet en Gerrit Iedema-Kuijsten

neven en nichten

"Gottes Zeit ist die allerbeste Zeit"

God heeft zich ontfermd over onze zwager
Echtgenoot van onze (schoon)zus Joke

Rein Kuijsten

Kees en Ytje Bouma - Oosterhuis
Herman en Aafke Bouma - van den Berg
Jaap en Heleen Feenstra - Bouma

*"De Heer houdt de wacht over je gaan en je komen,
van nu tot in eeuwigheid"*

Psalm 121: 8

Thuisgehaald door haar hemelse Vader
onze lieve (schoon)moeder en (overgroot)oma

Ali Aleida Euwema-Rozema

sinds 17 december 1995 weduwe van Jakob Euwema

★ Groningen, 21 september 1933

† Zwolle, 9 maart 2025

Zij leefde ons voor om het goede te doen en te genieten van alles wat God ons geeft. Wij zijn dankbaar voor alles wat zij voor ons betekent en zullen haar erg missen. Haar warme belangstelling, zorg en aandacht, trouw en humor blijven ons inspireren.

Kinderen: Margriet en Carolien, Martin en Ulrike,
Inez en Mark, Jan en Helga, Frank en Rianne

Kleinkinderen: Maria en Rik, Alicia en Bart, Jan Jaap en Mirjam,
Nathaly en Levi, Marcel, Tim en Julia,
José en Maurits, Laura en Luc, Maritha en Rik,
Job en Iris, Lisa en Jasper

Achterkleinkinderen: Amélie, Sebastiaan, Jonathan, David, Senne,
Yuna, Elias, Ezra, Aaron, Fenne, Joah, Lieke

Correspondentieadres:
Fam. Bouwman-Euwema | Scriveriusmate 9 | 8014 JT Zwolle

Wij nodigen u uit voor de dankdienst voor haar leven op zaterdag 15 maart om 11.30 uur in de Koningskerk aan de Landsheerlaan 5 te Zwolle. Aansluitend zal de begrafenis plaatsvinden rond 13.30 uur op begraafplaats Oud-Bergklooster aan de Bergkloosterweg te Zwolle.

Voor aanvang van de dankdienst is er gelegenheid tot condoleren en afscheid te nemen van Ali tussen 10.45 en 11.15 uur in de Koningskerk.

Ali vond het een mooie gedachte als u allemaal een bloem (liefst onverpakt) meebrengt.

Na de begrafenis is er gelegenheid om elkaar in informele sfeer te ontmoeten in Theehuis de Agnietenberg, Haersterveerweg 23 te Zwolle. U bent van harte welkom.

De dankdienst is ook te volgen via livestream, www.koningskerk.nl

Ook als u geen persoonlijke uitnodiging hebt ontvangen bent u van harte welkom.

De Here heeft Thuisgehaald onze lieve zus,
schoonzus en tante

Ali Euwema - Rozema

Heerenveen: Anne Rozema *in liefdevolle herinnering*
Bep Rozema - van de Sandt

Berkel: Henk en Juul Rozema - Huizinga

Drachten: Klaas en Wil Rozema - van de Sandt

Drachten: Jan en Tineke Rozema - Rozema

Assen: Koos en Evelien Rozema - Quast

neven en nichten

Wij bidden of God haar kinderen, klein- en
achterkleinkinderen nabij wil zijn
en troosten in hun verdriet.

Overlijdensberichten uit andere bladen:

Reformatorisch Dagblad

5 mrt.: Herman Dannenberg te Rijssen (77);
6 mrt.: Jacoba van den Brink-van de Steeg te Uddel (67); Gerrit Jan Hootsen te Veenendaal (85); Leuntje de Wolf-Louwerse te Urk (88); Jan Jerfaas van Haren te Ede (70);
7 mrt.: Betsy van den Berg-Beverloo te Wageningen (76);
mrt.: Elisabeth Johanna Vermerris te Kapelle (75);
8 mrt.: Helena Maria van Beek-de Vries te Ridderkerk (85);
9 mrt.: Willem Hamoen te Houten (73); Blasina Nieuwenhuize-Meulmeester te Middelburg (92); Maria van Iwaarden-Molhoek te Goes (97).

Trouw

28 febr.: Vincent C.J. Dröge te Hilversum (74);
4 mrt.: Cornelia Berendina Blei-Strijbos te Haarlem (93);
5 mrt.: Antonius Adrianus van der Helm te Ouderkerk aan de Amstel (79);
6 mrt.: Nel Nierop-Kraante te 's Gravenzande (98); Rudolf Leonardus Maria Pierik te Wageningen (89).

Friesch Dagblad

15 febr.: Ynskje Plat te Leeuwarden (92);
5 mrt.: Pieter Rosier te Broeksterwâld (82);
6 mrt.: Reinder Jan Postma te Balk (68); Aukje Ijtje van der Heide-Visser te Sneek (86);
7 mrt.: Eddy Sikma te Leeuwarden (67); Ymie Grijpma-de Boer te Menaam (94); Hylke van Slooten te Ljouwert (92); Johannes Coenraad Loor te Leeuwarden (79); Tjerk Adema te Harlingen (80).

OPINIE&DEBAT

In deze versplinterde tijden missen we de stem van rabbijn Jonathan Sacks

Als het donker wordt moeten we de verhalen uit de abrahamitische traditie blijven vertellen. Net zoals Jonathan Sacks (1948-2020) dat deed. Theoloog Inge Boef laat zien hoe hij van betekenis kan zijn.

Na een week vol met politieke ontwikkelingen spraken we in mijn geloofsgemeenschap op zondagochtend over de vraag hoe je, als gelovige, om kunt gaan met alles wat in een rap tempo via kranten en televisie bij ons binnenkomt. Hoe de rust en kalmte te bewaren? Waar reageer je op en waarop juist niet? Na de ontmoeting tussen Zelensky en Trump is er ook in deze krant veel over geschreven en dan prijs ik mezelf gelukkig dat ik een krant lees met een christelijk karakter. Het geeft zoveel meer diepgang om me te verhouden tot alles wat er in de wereld speelt maar buiten mijn macht ligt. Hoewel? Wat ligt er eigenlijk binnen en buiten mijn macht?

Gelukkig heb ik de krant! Maar er is ook iets wat ik juist in deze tijden mis: de stem van rabbijn Jonathan Sacks (1948-2020). Hij was als opperrabbijn in staat het gesprek met wereldleiders aan te gaan. Zijn inzet voor interreligieuze dialoog, voor verbondenheid en vrede – wat had hij van betekenis kunnen zijn voor het mondiale gesprek tussen wereldleiders! Een aantal van zijn boeken zijn juist in de ontwikkelingen van de afgelopen jaren uiterst relevant. Bijvoorbeeld het boek *Niet in Gods naam* – een pleidooi tegen religieus extremisme en religieus geweld van Jonathan Sacks. In het laatste hoofdstuk van dit boek vergelijkt Sacks Kaïn met Abel. Kaïn, etymologisch in het Hebreeuws verwant aan het werkwoord 'kaniti', wat betekent: verwerven. Het staat voor de mens die gericht is op het verwerven van bezit. De mens die offert in de verwachting dat hij er beter van wordt, er méér voor terug krijgt, gericht op eigen bezit en behouden van eigen macht. Kaïn staat voor het idee dat wat de mens bezit hem macht geeft. En wat van mij is, kan in ieder geval niet van jou zijn. Daar tegenover staat zijn broer: Abel. In het Hebreeuws: Hevel. Het woord 'hevel' komen we vooral tegen in het bijbelboek Prediker, waar het gaat over 'lucht en ledigheid'. Het verwijst naar de adem van de mens. Het staat voor de mens die weet dat hij niet meer is dan de adem die God hem geeft. Hij is ziel, adem, die tijdelijk op aarde verblijft, zorg draagt voor de aarde, maar beseft dat niets van wat er is

van hem is. Het is de mens die offert om aan God terug te geven wat van God is, niet om er zelf beter van te worden. Kaïn wil bezitten wat zijn broer volgens hem lijkt te bezitten. Kaïn slaat zijn broer Abel dood. De wil tot en het verkrijgen van bezit, van macht, gaat bijna nooit zonder geweld. Geweld tussen mensen, geweld aangericht aan de natuur. Trump, Musk, Poetin – ze representeren jou en mij natuurlijk niet. Maar toch: als wij zelf ook niets doen aan onze mateloze, onze nodeloze begeerte, zal het evengoed gewelddadiger worden in de wereld. Dan blijven wereldleiders op zoek naar meer land, meer bezit, meer nikkel voor jouw nieuwste mobiele telefoon... Welke betekenis kunnen wij hebben als gelovigen, als geloofsgemeenschappen, in deze versplinterde en splijtende tijden? Tijden waarin breuken sneller gemaakt zijn dan geheeld. We hebben een schat aan oude verhalen te vertellen en oude liederen te zingen in de donkere nacht die over de wereld lijkt te vallen. Als het zo donker dreigt te worden dat we

■ **Als wij zelf ook niets doen aan onze mateloze, onze nodeloze begeerte, zal het evengoed gewelddadiger worden in de wereld.**

het gezicht van onze broeder, onze vriend, onze naaste niet meer herkennen. Vertellen en zingen, om onszelf en anderen te herinneren aan de absolute waarden die de abrahamitische tradities in zich dragen. Dat is waar Jonathan Sacks gedurende zijn leven steeds op heeft willen wijzen. Zijn nalatenschap lezen en bestuderen, bespreken en becommentariëren in en buiten de geloofsgemeenschap lijkt me uiterst relevant. Om dan samen te zingen als herinnering, dat oude lied van Jan Wit 'Aan U behoort o Heer der Heren, de aarde met haar wel en wee'. Als herinnering dat wij als mens niet de eigenaar van dingen zijn. We bezitten van alles, maar we zijn geen eigenaar. Niet van land, niet van Tesla's, niet van de ruimte, niet van het (digitale) universum, niet van de mineralen en edelstenen diep in de grond. In een wereld waar macht en bezit steeds gewelddadiger vormen lijkt te krijgen, is dat de herinnering die joden, christenen en moslims, alle gelovigen, de wereld te bieden hebben. Als kleine bakens van hoop in donker wordende tijden.

Inge Boef
theoloog, schrijft over joods-christelijke bronnen van spiritualiteit

Deeltijdwerk jongeren houdt Nederlandse economie draaiend

Er wordt vaak beweerd dat Nederlanders te weinig werken. Maar is dat ook echt zo? Volgens Timon de Groot werken jongeren en studenten in Nederland juist heel veel, zeker in vergelijking met andere landen.

Jona van Loenen schreef eerder in deze krant een opiniestuk over deeltijdwerk, waarin hij benadrukte dat nergens ter wereld zoveel in deeltijd wordt gewerkt als in Nederland (ND, 11 februari). Volgens hem is dat vooral een teken van gebrekkige solidariteit onder de werkenden: de samenleving draait op voor de 'luxe' keuzes van het individu. Zijn conclusie was helder: in Nederland wordt simpelweg te weinig gewerkt. Van Loenen staat daarin bepaald niet alleen. Sander Schimelpenninck is waarschijnlijk de bekendste opiniemaker die al jaren fulmineert tegen de zogenaamde

'deeltijdprinsesjes' die er een luxe-leventje op nahouden. En ook Johan Derksen liet zich onlangs op televisie uit over de vermeende luiheid van de Nederlanders, die volgens hem vooral te veel in deeltijd werken. Maar al deze commentatoren staren zich blind op een sterk versimpelde statistiek, die weleens wat meer context kan gebruiken.

Valt best mee

Allereerst: ja, de gemiddelde werkweek is erg kort in Nederland, en ja, nergens werken zo veel mensen in deeltijd als hier. Maar kijk je naar het totaal aantal gewerkte uren, dan valt het allemaal best mee hoe wei-

nig we in Nederland werken. Sterker nog, Nederland bungelt niet onderaan, maar bevindt zich gewoon in de Europese middenmoot. Hoe kan dat, als we tegelijkertijd de kortste gemiddelde werkweek van Europa hebben? Simpel: in Nederland beginnen we opvallend jong met werken. In geen enkel ander land staat zo'n grote groep al rond hun vijftiende op de loonlijst. Vanzelfsprekend gaat het daarbij vooral om parttime baantjes, want deze jongeren zitten ook gewoon nog op school. Als je de werkende beroepsbevolking opdeelt in leeftijdsgroepen, verschijnt er een heel ander beeld

Het Nederlands Dagblad is ervan overtuigd dat de samenleving gediend is bij een open en respectvol gesprek. Deze pagina's vormen daar een vrijplaats voor.

In Nederland beginnen we opvallend jong met werken, in geen enkel ander land staat zo'n grote groep al rond zijn vijftiende op de loonlijst. **beeld: ANP**

van deeltijdwerk. Dan blijkt dat vooral jongeren van 15 tot 25 jaar massaal parttime werken. Van alle mensen met een deeltijdbaan is maar liefst 27 procent afkomstig uit deze groep, terwijl zij slechts 17 procent van de totale werkende bevolking vormen. Binnen die groep werkt 76 procent in deeltijd. Daarna volgen de 55-plussers, van wie 47 procent een deeltijdbaan heeft. Opvallend genoeg is deeltijdwerk onder 25- tot 35-jarigen juist veel minder gebruikelijk: in die groep werkt 36 procent parttime. Terwijl dat nou net de leeftijdscategorie is waar opiniemakers die kritiek hebben op de 'luie Nederlanders' zich vaak op concentreren.

Goedkope jongeren

Het beeld van een land dat massaal luiert, wordt hierdoor ineens een stuk minder overtuigend. Sterker nog, er komt vooral een ander, wezenlijk aspect van de Nederlandse economie uit naar voren. Nederland draait in hoge mate op de goedkope arbeid van jongeren die naast school of studie een bijbaan hebben. Maak vooral eens een uitstapje naar het grensgebied van Nederland, Duitsland en België, en bezoek daar een paar supermarkten. De winkels lijken in veel opzichten op elkaar: dezelfde indeling, vergelijkbaar assortiment. Maar er is één opvallend verschil, dat is de leeftijd van

het personeel. Waar in Nederlandse supermarkten scholieren en studenten vakkenvullen en achter de kassa zitten, zie je in Duitsland en België vooral volwassenen aan het werk. Wat dit betreft springt Nederland er internationaal echt uit. In Groot-Brittannië verschijnen al jaren kritische rapporten over het feit dat jongeren daar steeds later de arbeidsmarkt betreden. In Nederland zien we juist het tegenovergestelde: volgens het CBS blijft het

■ Nederlanders zijn niet lui. Nederland draait gewoon graag op goedkope arbeidskrachten.

aantal 15- en 16-jarigen met een baan elk jaar stijgen. Nederlandse jongeren werken meer dan ooit. En hetzelfde geldt voor studenten. Nederland is binnen de EU met afstand koploper als het gaat om het aantal studenten met een bijbaan. Waar universiteiten in sommige landen het lastig maken – of zelfs verbieden – om naast de studie te werken, geldt hier eigenlijk het tegenovergestelde. De heringevoerde basisbeurs van 2022 is dan ook bewust karig gehouden, met als

expliciet argument dat studenten minstens twaalf uur per week werken om hun studie te bekostigen. Tenzij je rijke ouders hebt, natuurlijk. Nederland leunt dus stevig op het deeltijdwerk van jongeren; de detailhandel en de horeca hebben er vrijwel hun hele verdienmodel op gebouwd. En dat is niet bepaald de groep die het meest zorgvuldig wordt behandeld. Zoals de Arbeidsinspectie onlangs signaleerde, krijgen juist deze jongeren vaker te maken met oneerlijke praktijken, zoals niet uitbetaald krijgen voor gewerkte uren. Kortom, de enorme hoeveelheid jonge werknemers voorziet vooral in de behoefte aan goedkoop werk – en werkgevers zoeken daarbij graag de grenzen op. Nederlanders zijn niet lui. Nederland draait gewoon graag op goedkope arbeidskrachten. En wie hier roept dat er te weinig wordt gewerkt: kijk vooral naar de jongeren die de economie in Nederland draaiende houden.

Timon de Groot

historicus bij het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) in Amsterdam

C O L U M N
KELLY KEASBERRY

Beerputsector België geplaagd door oplichters

Stel je voor: je toilet spoelt niet meer door omdat de beerput vol is. Je belt een ruimdienst en binnen een uurtje is de klus geklaard. Maar voor restauranthouder Nonglak Maprachup (41) uit het Vlaamse Evergem sloeg de opluchting om in ontzetting toen ze de rekening kreeg: 945 euro. In België zijn beerputten en septische tanks (een beerput met aansluiting op het rioolnetwerk) gebruikelijker dan in Nederland, vooral in landelijke gebieden en bij oudere woningen. Veel huishoudens moeten hun put om de paar jaar laten legen. Een routineklus, zou je denken. Maar tussen de talrijke aanbieders op internet, zitten helaas ook malafide spelers die misbruik maken van hoge nood.

De federale overheidsdienst Economie ontving vorig jaar maar liefst 1068 klachten over malafide slotenmakers, loodgieters en schoorsteenvegers – een absoluut record. En nu lijkt ook beerputlediging een goudmijn voor oplichters. De richtprijs voor het legen van een beerput ligt tussen de 100 en 300 euro, afhankelijk van de grootte van de put en de situatie. Toch tonen recente verhalen in de media dat een simpele klus soms eindigt in een nachtmerrie. Maprachup belde Ontstoppingsdienst Eddy, een bemiddelaar die samenwerkt met Clean Express. De vakman ging zonder uitleg aan de slag en presenteerde haar daarna een factuur van 945 euro. 'Ik was in shock en moest onmiddellijk betalen!', getuigt ze op Trustpilot. Aangeslagen betaalde ze een voorschot en besloot de rest later te regelen. Clean Express heeft al een bedenkelijke reputatie. In 2009 kreeg een bejaard echtpaar uit Mol een rekening van 11.335 euro voor het verwijderen van een verstopping. De firma beweerde dat hun septische put veertien kubieke meter groot was en veertig jaar niet geleegd, terwijl de put in werkelijkheid slechts vijf kubieke meter bedroeg en al jaren buiten gebruik was. Ook Ontstoppingsdienst Eddy heeft een lange geschiedenis van woekerprijzen. Een klant diende vorig jaar een klacht in na een factuur van 1.118,30 euro. De beerput was geleegd, maar de verstopping bleef onopgelost. Contactpogingen met het bedrijf draaiden op niets uit. Ondertussen regent het klachten over Eddy op Trustpilot.

Beerputten legen is geen klus van rozengeur en maneschijn, maar wel een noodzakelijke dienst. Dat juist deze sector wordt verziekt door oplichters is schrijnend. Een factuur van ruim 10.000 euro voor amper een uurtje werk kan mensen financieel ruïneren. Slachtoffers durven hun verhaal uit schaamte niet altijd te delen. Als het water in de wc opborrelt, is er vaak geen tijd om offertes op te vragen. Om verdere oplichting te voorkomen, wil de Belgische overheid malafide bedrijven publiekelijk aan de schandpaal nagelen. Consumenten wordt geadviseerd altijd een offerte op te vragen en geen blanco documenten te ondertekenen. Maprachup weigerde onder druk de volledige 945 euro te betalen. Toen het bedrijf haar dreigde met een gerechtsdeurwaarder, schakelde ze de politie in. Die bevestigde dat dit een zaak voor de rechtbank was. 'Het is meer dan genoeg geweest. Niemand zou dit nog mogen meemaken,' zegt ze strijdvaardig. En terecht. Want een beerput legen is al smerig genoeg – oplichters hoeven er niet ook nog eens een stinkende zaak van te maken.

Kelly Keasberry is freelance journalist.

OPINIE&DEBAT

Maaïke Harmsen, theoloog

Zijn flexitariërs effectiever?

Hoe kunnen we elkaar het beste helpen om duurzaam om te gaan met voedsel en voedselproductie, vroeg ik me af in de Week zonder Vlees & Zuivel (die op 9 maart eindigde). Het lijkt soms net een gepopulariseerd debat waar de kampen recht tegenover elkaar staan. Op de voorlichtingsavond voor internationale missie met een wat reformatorische achtergrond, kreeg ik vleeshapjes als snack. De week ervoor kreeg ik een volledig plantaardige lunch voorgeschoteld bij een internationale workshopdag voor academische theologen. Het verschil was frappant: de honderd procent vleesloze lunch en de schaal met worst en kip. Alsof het soort eten dat wij elkaar voorschotelen een signaal is van deugen of niet deugen. Maar misschien was dat helemaal niet de bedoeling bij beide gelegenheden. En toch, wat wij eten, heeft effect op ons klimaat en onze natuur, en onze ecologische voetafdruk wordt mede bepaald door het eten van dierlijke producten. Moeten we elkaar aanmoedigen om helemaal veganist of vegetariër te worden? Misschien is de keuze om flexitariër te worden, dus 'team ietsje minder vlees' het meest effectief. Waarom? Omdat je dan in gesprek met iedereen kan blijven over wat het goede leven is, zonder de ander te belasten met

Word flexitariër, dat is gezellig en aanstekelijk. **beeld: Getty**

jouw dieet. Als je minder vlees eet, kun je altijd gasten uitnodigen om met jou een vegetarische of veganistische maaltijd mee te eten. Een vleeseter eet gewoon met de pot mee, en jij kan uitleggen waarom je die dag voor vega/scharrelkip gekozen hebt. En omgekeerd ben je als flexitariër ('Vlees hoeft voor mij niet hoor!') makkelijker uit te nodigen, want vlees hoeft niet, maar mag wel. Dat is handig en diplomatiek als je gastheer eigen-

lijk geen geld heeft voor een stukje vlees. Als er meer mensen bij elkaar eten, is het gesprek over goed eten en duurzaamheid makkelijker te maken. En als iedereen twee of drie dagen geen vlees eet, hebben we een aanzienlijke deuk in een pakje boter geslagen in onze impact op het milieu! Dus wie het debat over vlees eten te polariserend vindt – laten we samen flexitariërs worden, dat is gezellig en aanstekelijk.

PLUIS

- BBBeleidsinstrument -

Ook uw mening geven? Stuur uw brief (maximaal 200 woorden) of artikel (maximaal 700 woorden) naar opinie@nd.nl

BRIEVEN

Hans Dammingh, Hoevelaken

Rechtsstatelijk geweten

Ondanks vernietigende kritiek biedt het kabinet de asielwetsvoorstellen van minister Faber praktisch ongewijzigd aan bij de Tweede Kamer (ND, 8 maart). De wetsvoorstellen zijn onzorgvuldig voorbereid, de effectiviteit is twijfelachtig, grondrechtenschendingen liggen op de loer, ongelijke behandeling en rechtsonzekerheid zijn aan de orde. Dat alles, en meer, staat in het advies van de Raad van State, die duidelijk maakt dat de wetgeving op gespannen voet staat met belangrijke uitgangspunten van de rechtsstaat. De regering zou de wetsvoorstellen zo niet mogen indienen. Desondanks lijkt het erop dat de SGP met de voorstellen instemt, nu minister Faber bereid is wat extra geld beschikbaar te stellen voor de IND. Als dat gebeurt neemt de SGP onomwonden afstand van haar status als 'rechtsstatelijk geweten' van de Tweede Kamer, dat door oud-fractievoorzitter Kees van der Staaij met zoveel zorg is opgebouwd. Extra pijnlijk is dat Van der Staaij thans als staatsraad verbonden is aan de afdeling advisering van de Raad van State en dat zijn handtekening onder het advies staat. Van der Staaij blijft zijn principes trouw. Voor de SGP resteert nog voldoende tijd voor een herbezinning. Het is immers beter ten halve te keren dan ten hele te dwalen.

Alex Scheltens, Apeldoorn

Collega-dictator

'Dit is je laatste waarschuwing! Dit is het moment om Oekraïne te verlaten, nu je de kans nog hebt. Geen enkel lid van het Kremlin zal nog langer veilig zijn als jullie niet doen wat ik zeg.' Net zoals hij Hamas aanspreekt (ND, 7 maart) zou Trump Poetin moeten aanspreken in plaats van Oekraïne te schofferen en te chanteren met de 'grondstoffendeal'. Maar ja, een collega-dictator kun je natuurlijk niet voor het hoofd stoten.

advertentie

VACATURE ALLROUND MARKETEER

JONGBLOED
MEDIA

ERFSTUKKEN

Erfstukken zijn een tastbare herinnering aan overleden dierbaren. Deze rubriek belicht iedere week een voorwerp dat voor de huidige eigenaar grote waarde heeft.

Simba Mosis: 'We hebben allebei ook pangi's van onze moeder en andere familieleden. Je weet dat er veel waarde aan gehecht wordt en dat er een verhaal achter zit, dus je bewaart ze goed.' beeld: Lina Selg

'Zodra je als baby je ogen opent, zie je de kleurrijke doeken'

De tweelingzusjes Simba en Susi Mosis (42) kwamen op achtjarige leeftijd vanuit Suriname naar Nederland. De tradities namen ze met zich mee, want ook in Den Haag werden de meisjes ondergedomd in de gebruiken van hun marron-voorouders.

De pangi is onderdeel van onze identiteit. Elke pangi die je pakt, vertelt een eigen verhaal. De een herinnert je aan iets emotioneels, de ander hoort bij iets feestelijks. Het is maar net welke je uit de kast trekt', zegt Simba Mosis. Susi: 'Het is een typische klederdracht van de marrons; de nazaten van tot slaaf gemaakten uit onder meer West-Afrika. Ze werkten voornamelijk op de koffie- en suikerplantages. Ze zijn ontsnapt uit de slavernij en de binnenlanden ingetrokken. Daar hebben ze zelf gemeenschappen opgebouwd, gebaseerd op hun Afrikaanse normen en waarden. De pangi is daar een onderdeel van. We dragen hem bij allerlei gelegenheden, waaronder de inwijdingsrituelen rond de pubertijd en de overgang naar volwassenheid. Maar ook op feesten of bij een begrafenis. Het wordt meestal door

vrouwen gedragen als een wikkeldok om de heupen, maar het is meer dan een kledingstuk: baby's worden erin gewikkeld, de stof kan dienen als tafelkleed, hoofddoek of zelfs als beddensprei. Het is een veelzijdig gebruiksvoorwerp. Mensen zijn echt creatief geworden in hoe je het zo veel mogelijk kunt gebruiken in het dagelijks leven.'

Pronken

'Je kunt er ook mee pronken. De basisvariant heet *lala pangi*. Dat is een onbewerkte doek, vaak met veel kleur. Die kun je zelf gaan versieren, bijvoorbeeld door te borduren met kruistekens. Hoe mooier het kunstwerk, hoe meer je laat zien hoe creatief iemand is. Vroeger gebruikte mensen bijvoorbeeld ook veel bloemenpatronen, maar nu zie je juist veel meer de patronen die afkomstig zijn van het houtsnijwerk van de marrons. En de kleuren van nu zijn weer veel feller dan die van vroeger.'

Simba: 'Ik draag de pangi zelf vooral bij feestelijke gelegenheden of belangrijke gebeurtenissen, zoals tijdens Ketikoti op 1 juli. Maar ook op 10 oktober, want dan vierten we het succesvolle verzet van de marrons. Ik draag dan de hele set, niet alleen de wikkeldok, maar ook het topje.'

Susi: 'Ik heb er heel veel, zowel de onbewerkte als de versierde, maar ook een paar mooie kostbare varianten. Ik schat dat mijn man er een stuk of zestig à zeventig heeft, want ook mannen gebruiken het. Zelf heb ik er denk ik minstens net zoveel. Als je in Nederland op kraamvisite gaat, krijg je vaak beschuit met muisjes. Bij sommige marrons krijg je een pangi als bedankje. Als je jarig bent, kun je er een cadeau doen, en bij bijzondere feesten is er meestal een dresscode. Iedereen bestelt dan een soortgelijke pangi. Op die manier kun je er in een jaar tijd een aantal verzamelen.' Simba: 'Als je als baby je ogen opent, zie je meteen overal die

kleurrijke doeken. Het is echt onderdeel van onze cultuur. Sommige zijn heel vrolijk, maar tijdens begrafenissen dragen mensen een zwart-witte, of een die helemaal wit is. Ook bij ceremonies wordt een witte pangi gedragen. Aan de kleuren kun je dus al een beetje zien voor welke gelegenheid hij bedoeld is. Deze vrolijke is bijvoorbeeld echt voor festiviteiten.'

Goed bewaren

'We hebben allebei ook pangi's van onze moeder en andere familieleden. Je weet dat er veel waarde aan gehecht wordt en dat er een verhaal achter zit, dus je bewaart ze goed.' Susi: 'Mijn schoonmoeder heeft nog de pangi die ze kreeg toen ze achtien werd. Ze is nu in de zeventig, dus hij is ruim veertig jaar oud. Het is een vrij traditionele variant, die wel aan de rand geborduurd, maar verder niet erg versierd is. Het is leuk om die verschillen te zien.'

Hannah Keijzer

HOUVAST

‘Van de kerk heb ik soms mijn buik vol, maar van God zelf niet’

‘Ook in de niet-christelijke muziekscene wil ik schoonheid brengen’, zegt producer en muzikant Frank van Essen (57). Hij is een dragende kracht achter de christelijke band Sela, zat in de Britse band Iona én werkt samen met bekende artiesten als dj Martin Garrix en Krezip. ‘Ik wil mijn gave gebruiken om Hem te eren en mensen te zegenen. Of zij nu christelijk zijn of niet.’

Ik kan alleen maar heel dankbaar zijn voor wat Sela voor mensen betekent. Muziek maken is zoeken en hard werken. Uiteraard, je bidt voor het proces, maar dat het resultaat is dat je troost brengt, vind ik mooi en bijzonder. Regelmatig hoor ik dat luisteraars veel aan de nummers hebben gehad in een moeilijke tijd. Anderen vertellen dat ze mijn muziek luisteren om de dag door te komen. Recentelijk heb ik op verzoek op een begrafenis gespeeld van iemand die erg was geraakt door een nummer van Kinga (Bán, overleden Sela-zangeres, red.) waarop ik viool speel. Het zijn vooral de aanbiddende liederen van Sela die mij persoonlijk raken. Ze zetten God centraal, zoals het nummer ‘Heilige Grond’.

*Heilig God,
die uw glorie aan de hemel toont
en de klanken van ons lied bewoont,
U ontmoet ons hier.*

... de klanken van ons lied bewoont. Prachtig. God is groot en veelomvattend, maar komt ook dichtbij en bemoeit zich met mijn dagelijks leven. Ik verlang naar verandering, naar heiliging – naar meer op God gaan lijken. Ik wil zijn eigenschappen uitleven: anderen liefhebben en mooie dingen maken. Op dit moment ben ik onder meer bezig met het album van Sela dat met Pasen volgend jaar uitkomt. In mijn jonge jaren was ik lid en bandleider van de Ronduit Praise Band, zat bij Ralph van Manen in de band en tourde als drummer met Adrian Snell voor zijn uitvoering van *The Passion*. Die productie was voor die tijd gigantisch groot: acteurs, band en koor. Een bijzondere tijd, ik heb daar ook mijn vrouw ontmoet. Jarenlang ben ik drummer geweest van de Britse band Iona. Eerst als invaller, daarna achttien jaar als vaste kracht, tot 2016. We zijn overal wereld geweest. Muzikaal en geestelijk was dat een verrijkende tijd. De Keltische spiritualiteit zoekt

God in alles. Ik ontdekte Hem in de natuur, maar vooral in de muziek. Er waren momenten dat wij onze inspiratie de vrije loop lieten en de muziek ging stromen. Je voelt harmonie met elkaar, verbondenheid. Voor mij was dat een geestelijke ervaring. Ik voelde mij tijdloos, zo in harmonie met elkaar en de muziek. Ik zag dat als goddelijke inspiratie. Door Iona kwam ik bij Sela. Niek Smelt – net als zijn broers Elbert en Johan een enorme Iona-fan – kwam op z'n achttiende met knikkende knietjes vragen of ik de productie voor Sela wilde doen. Ik ben nooit meer weggegaan.

Stabiele factor

Er zijn veel mensen gekomen en gegaan, zoals de broers Smelt, Hans Maat, Kinga Bán en anderen. Als producer ben ik de stabiele factor. Ik begeleid het muzikale proces, schrijf muziek, arrangeer en neem op. Ik ben een soort muzikaal leider op de achtergrond. In het begin was ik meer sturend, toen de band nog jong

en onzeker was. Nu ondersteun ik wat goed gaat en help ik de kwaliteit te verhogen. Muziek maken voor de kerk heeft altijd een grote rol in mijn leven gespeeld. Voor Sela, Trinity, Kees Kraayenoord en vele anderen. Samen muziek maken en zo God eren, is de rode draad.

‘De essentie van wat ik wil, is schoonheid, troost en vreugde brengen.’

Zelf maak ik veelal instrumentale muziek. De essentie van wat ik wil, is schoonheid, troost en vreugde brengen. In dit geval zonder tekst. Ik wil muziek maken die ik echt mooi vind, die uit mijn hart komt. Dat kun je gerust een roeping noemen. Als de muziek iets losmaakt bij mij, weet ik dat dit ook bij anderen gebeurt. Ik

zie daar veel van God in. Muziek is Gods communicatiemiddel naar mensen toe. Dat kun je niet berekenen, maar moet je ervaren. Net als bij God. Als je voor Hem openstaat, zul je iets van Hem zien. Ik kom uit een muzikaal gezin. Mijn vader was klassiek musicus en gaf les op het conservatorium, mijn moeder was vooral huisvrouw, maar ook pianist. Ze waren niet-christelijk opgevoed en na hun bekering in de evangelische stroming terechtgekomen. We waren altijd met muziek bezig, met name binnen de kerk, een Volle Evangelie Gemeente in Santpoort – nu de Shelter in Haarlem. De gemeente was heel vooruitstrevend met koor en band, inclusief drumstel. Muziek was belangrijk in de kerk en daar heb ik veel van geleerd. Maar het kerkelijk klimaat was besloten, het had zelf sektarische trekjes. Buiten de kerk was het niet al te best, zo was de boodschap. Het was moeilijk uit die wereld te breken. Ik heb lang het gevoel gehad dat ik de

Wat is uw houvast in leven en sterven? Elke week geeft iemand antwoord op die eerste vraag uit de Heidelbergse Catechismus in de interviewserie Houvast.

Frank van Essen groeide op in een besloten kerkelijk milieu. 'Ik heb lang het gevoel gehad dat ik de wet overtrad als ik met niet-christenen muziek maakte.'
beeld: Dick Vos

wet overtrad als ik met niet-christenen muziek maakte. God is altijd dichtbij geweest. Ja, ik heb momenten van twijfel gekend. Maar Hij speelt zo'n belangrijke rol in mijn leven. Van de kerk heb ik soms mijn buik vol, van de dogma's, de regels van wat wel en niet mag en van de structuren. Maar van God zelf niet. Hij is de meest essentiële persoon in mijn leven. Ik merk steeds dat God veelomvattender is dan ik kan begrijpen.

Mysterie

Mijn houvast ligt in Jezus. Het is een zeker weten dat Hij er altijd is. Ik weet dat ik altijd bij Hem terecht kan. Aan Jezus spiegel ik mijn leven. Hij is mijn vriend, zonder iets af te doen aan het feit dat Hij God is. Dat is het mysterie. Ik kan niet begrijpen dat Hij God is en dat ik Hem tegelijk ervaar als vriend, als geliefde. Nooit zal ik Hem loslaten en Hij mij niet. Wat zou mijn leven dan leeg worden. Zonder geloof blijft er weinig van mij over. Hij is de basis

van mijn leven, zonder Hem val ik in een diep gat. Ik wil niet alleen in de christelijke bubbel blijven. Ook in de niet-christelijke muzieksceen kan ik schoonheid brengen, iets van mijzelf geven. Ik wil mijn gave gebruiken om Hem te eren en mensen te zegenen, of zij nu christelijk zijn of niet. Martijn

■
'Zonder geloof blijft er weinig van mij over. Hij is de basis van mijn leven.'

Garritsen, beter bekend als DJ Martin Garrix, kwam via-via bij mij terecht. Ik vond het waardevol iets moois aan zijn muziek te kunnen toevoegen en heb een paar maten strijkers voor hem gemaakt. Op een dag liep ik in een supermarkt, hoorde muziek en dacht: Hé, dat lijken mijn strijkers wel. Martijn

bleek ze te hebben gebruikt voor zijn megahit 'Scared to be lonely'. Uiteindelijk is daaruit een mooie samenwerking ontstaan en heb ik bijvoorbeeld strijkers geleverd voor de slotceremonie van de Olympische Spelen in 2018 waar Martijn optrad. Juist als ik buiten de kerk mijn gaven inzet, pikken mensen misschien iets van God mee. Je kunt praten als Brugman, maar muziek kan op onverklaarbare wijze iets raken waardoor een mens gaat zoeken en bij God uitkomt. Muziek is voor mij dus niet alleen vermaak. Dat is te leeg. Mensen raken en inspireren vind ik waardevol. Ik wil Gods liefde voor de mens, voor de schepping laten zien. Dat is wat altijd de boventoon voert in mijn muziek. Als ik dat niet voel, stop ik ermee.

Muzikale missie

Mijn ouders zijn overleden en met het ouder worden ben ik meer met het einde van het leven bezig. Ik weet dat Jezus naast mij loopt, dat

God erbij is. Daar haal ik veel kracht en hoop uit, maar je weet dat een stervensproces heel moeilijk kan zijn.

Toch ben ik niet bang dat ik snel zal sterven. Ik geloof dat er nog veel voor mij te doen is. Toen mijn moeder zwanger was van mij, hoorde mijn vader tijdens het bidden voor mij een hoorbare stem die zei: 'Hij zal jouw naam dragen'. Niet letterlijk zijn naam dragen – hoewel mijn tweede naam Theodoor is en mijn vader Theo heette – maar in de zin dat ik zijn muzikale missie zou doorzetten. Dat heeft hij mij pas veel later verteld, en op zijn sterfbed herhaald. Dat is voor mij een bevestiging geweest dat muziek maken mijn levensdoel is.'

Daniël Gillissen

IN BEELD

Koning Willem-Alexander en koningin Máxima in gesprek met de briefschrijvers op paleis Noordeinde. beeld: ANP

Koningspaar
praat met
briefschrijvers

In de Puttikamer, het werkvertrek van koning Willem-Alexander en koningin Máxima op paleis Noordeinde, ging het koningspaar dinsdag in gesprek met tien mensen die het afgelopen jaar een brief hebben geschreven aan het Koninklijk Huis. Jaarlijks ontvangen de leden van het Koninklijk Huis meer dan tienduizend brieven. Die worden allemaal beantwoord, maar door in gesprek te gaan met een aantal van de briefschrijvers wil het koningspaar persoonlijk een luisterend oor bieden aan de zorgen van mensen. De mensen die voor het gesprek zijn uitgenodigd, schreven een brief over thema's als zorg, solidariteit, polarisatie, huisvesting, het mkb en de posities van ouderen en mensen met een beperking in de samenleving.

redactie ND

advertentie

Voorkom dat gezinnen honger lijden met een

Veld Vol Voedsel Pakket

Vandaag vouwen veel christenen de handen en bidden om Gods zegen voor het komende groeiseizoen. Immers dat we elke dag eten op tafel kunnen zetten, is absoluut niet vanzelfsprekend. We zijn afhankelijk van onze Schepper.

Arme gezinnen in Armenië en Moldavië weten daar alles van. Oorlog, opvang van vluchtelingen en enorme prijsstijgingen maken het voor hen onmogelijk om elke dag een voedzame maaltijd op tafel te zetten.

Maar er is hoop! Wij kunnen voorkomen dat gezinnen straks honger lijden. Mensenkinderen biedt deze gezinnen een unieke en duurzame oplossing: het

Veld Vol Voedsel Pakket.

Dit pakket bevat groentezaden en pootaardappels waarmee een gezin zelf een moestuin kan aanleggen. De opbrengst? Genoeg voedsel om een heel jaar van te eten!

Maar..., of het nu om ons eigen voedsel gaat, of om het voedsel in Armenië en Moldavië, we blijven afhankelijk van Gods zegen. **Daarom vraag ik u vriendelijk: Gedenk ons werk in uw gebeden en geef met een dankbaar hart!**

Ik wens u een gezegende biddag voor gewas en arbeid.

P.S. VOORKOM DAT EEN ARM GEZIN HONGER LIJDT.
Geef een Veld Vol Voedsel Pakket voor slechts 25 euro.
Maak uw gift over op: NL87 INGB 0000 0055 35 o.v.v. biddag-actie

Óf scan de QR-code met de camera op uw mobiele telefoon.

BIDDAG-ACTIE

Groentezaden en pootaardappels
Wat nu nog kleine zaadjes en pootaardappels zijn, is straks een veld vol met voedsel.

mensenkinderen
voor mensen in nood

Voorwaar, Ik zeg u, in zoverre gij dit aan één van deze mijn minste broeders hebt gedaan, hebt gij het Mij gedaan" (Mattheüs 25:40).

www.mensenkinderen.nl

PUZZELS

© Sanders Puzzelboeken 12-03-25

ZWEEDSE PUZZEL

omloop	meisjes- naam	geravot	verkoud- heid	acteren zonder woorden	vermo- gend man	dik papier	intrappen
papegaai		draf					plus
			omzien				
			mand				
verkoud- heidsver- schijnsel					filosoof		
					feest- maaltje		
Ital. dichter				plas			stenen berg
werktuig				miljard- ste deel			
	water- vogel	slordig Chin. staats- man				vlekken- water de mensen	
behoef- tig mens			plant				
			maan- stand				
rijgen					geldop- brengst		
sneeuw- hut							
			deel van een huis				stannum (symbool)

SUDOKU

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

5						4		
	8			4	3	9	6	
4		1		6	9	7	2	
	1					2	5	
		5		1	8			7
8		7	9	5		3		
		9		7	5		3	
2		3	1	8	6		4	9
	5				4	1		

3		7			8			9
	9		4			8		
		5		9			1	
	5			1	2			
				7		4		3
	6	3	5					
9							8	
								6
		4		8		9	7	

				7		6		
	3	7	8		6		2	
	9		1					
8			7					
	5		3				7	1
9					5			
		1			4			
				6				5
5			9		1			8

Meer puzzels maken?
Kijk op nd.nl/puzzels

OPLOSSINGEN 11-03-25

WOORDZOEKER
hobbelpaard

SUDOKU ★★

6	2	8	3	4	7	5	9	1
9	1	5	2	6	8	4	7	3
4	3	7	9	1	5	6	8	2
5	6	4	8	2	1	9	3	7
1	7	2	6	9	3	8	5	4
3	8	9	5	7	4	2	1	6
8	4	6	1	3	9	7	2	5
2	9	1	7	5	6	3	4	8
7	5	3	4	8	2	1	6	9

SUDOKU ★★★

3	2	4	8	1	7	9	6	5
9	6	8	3	2	5	1	4	7
5	7	1	9	4	6	3	8	2
2	9	3	7	8	1	6	5	4
7	1	5	6	9	4	8	2	3
4	8	6	5	3	2	7	1	9
8	4	7	1	5	3	2	9	6
1	3	2	4	6	9	5	7	8
6	5	9	2	7	8	4	3	1

SUDOKU ★★★

8	2	7	9	1	5	3	6	4
4	9	1	6	2	3	8	7	5
5	3	6	8	7	4	9	1	2
7	8	3	4	6	2	5	9	1
6	1	2	5	8	9	4	3	7
9	4	5	1	3	7	6	2	8
3	6	8	2	5	1	7	4	9
1	5	4	7	9	6	2	8	3
2	7	9	3	4	8	1	5	6

RECEPT

Penne met chili-
knoflookkrum,
broccoli en kip

Een heerlijke pasta met
krokante kruimels en verse
kruiden.

BEREIDING

Rooster het brood licht tot het helemaal droog is in de broodrooster. Maal het brood met de hazelnoten, wat chilivlokken en tijm in een keukenmachine of met een staafmixer tot grove kruimels. Maak de knoflook en rode peper schoon en snijd fijn. Bak het broodkrum in de olie goudgeel. Bak de knoflook en rode peper kort mee. Kook de pasta volgens de aanwijzingen op de verpakking. Snijd de kip in reepjes en was je handen. Bak de kip in de margarine in 6 minuten gaar en lichtbruin. Maak de broccoli schoon en snijd in stukjes.

tekst en beeld voedingscentrum

Kook de broccoli in weinig water in 5 minuten gaar. Was de peterselie en snijd klein. Meng het kruid en de kruiden door de pasta, strooi de peterselie erover en serveer de kip en broccoli erbij.

INGREDIËNTEN 2 PERSONEN

- 2 (oude) bruine of volkoren boterhammen
- 5 gram verse peterselie
- 1 eetlepel ongezoeten hazelnoten
- broodrooster
- chilivlokken
- keukenmachine/staafmixer
- tijm
- 1 teentje knoflook
- 1 rode peper
- 1 eetlepel olijfolie
- 175 gram volkoren penne
- 150 gram kipfilet
- 1 eetlepel vloeibare margarine
- 500 gram broccoli

MEDIA

NPO 1

07.20 NOS Journaal 07.30 NOS Journaal
07.40 Goedemorgen Nederland 08.00 NOS Journaal 08.10 Goedemorgen Nederland 08.30 NOS Journaal 08.40 Goedemorgen Nederland 09.00 NOS Journaal 09.10 Goedemorgen Nederland 09.30 NOS Journaal 09.45 NOS Journaal 10.00 NOS Journaal 10.15 Nederland in Beweging 10.30 MAX Geheugentrainer 10.45 NOS Journaal 11.00 NOS Journaal 11.15 Tijd voor MAX 12.00 NOS Journaal 12.20 NOS Journaal 12.30 NOS Journaal 12.40 NOS Journaal 13.00 NOS Journaal 13.20 Kook mee met MAX 13.35 NOS Journaal 14.00 NOS Journaal 14.20 NOS Journaal 14.30 NOS Journaal 14.40 NOS Journaal 15.00 NOS Journaal 15.20 NOS Journaal 15.35 NOS Journaal 16.10 Radar 17.00 NOS Journaal 17.10 Tijd voor MAX 17.56 Politieke Partijen

18.00 NOS Journaal
18.20 NOS Sportjournaal
18.30 EenVandaag
19.05 Eva
20.00 NOS Journaal
20.35 Elixer
21.30 Het Mooiste Meisje van de Klas
22.20 Bar Laat
23.20 NOS Journaal
23.50 Eva

NPO 2

07.00 NOS Journaal met gebarentaal 07.15 Tijd voor MAX 08.00 BinnensteBuiten 08.35 MAX Geheugentrainer 09.00 NOS Journaal met gebarentaal 09.15 Nederland in Beweging 09.30 Zentijd 09.50 Nieuwsuur 10.40 Noord-Zuid-Oost-West 11.20 BinnensteBuiten 12.00 NOS Journaal 12.20 Kook mee met MAX 12.40 Tussen Kunst en Kitsch 13.00 NOS Journaal 13.20 Opsporing Verzocht 13.55 Kassa 14.45 Hofstad & Land 15.15 Jazzportretten 15.45 Nu te Zien! 16.00 NOS Journaal 16.10 Kook mee met MAX 16.30 Kinderen van Rutte 16.56 Politieke Partijen 16.57 Politieke Partijen 17.05 Mediterraan – Life Under Siege

18.00 NOS Journaal
18.15 NOS Journaal Regio
18.30 Noord-Zuid-Oost-West
19.10 BinnensteBuiten
19.55 Kinderen van Rutte
20.30 Focus
21.30 Nieuwsuur
22.20 Villa Nadia
23.00 The Corridors of Power
23.55 De Nachtoeren

NPO 3

11.19 Timmy tijd 11.25 Bing 11.30 Sesamstraat 11.45 Pettenpret 11.50 Sarah en Eend 12.01 Sneeuwpret 12.05 Sesamstraat 10 voor... 12.15 Het Muizenhuis 12.25 Charlie en Lola 12.35 Zin in Zappelin 12.37 Zin in Zappelin 12.40 Jojo & Ouma 12.49 Zin in Zappelin 12.55 Brandweerman Sam 13.03 Zin in Zappelin 13.05 Kindertijd 13.14 Zin in Zappelin 13.15 Babar en de belevenissen van Badou 13.28 Zin in Zappelin 13.31 Zin in Zappelin 13.35 SamSam 13.45 Coop Troop 13.55 Fikkie 14.05 Raad eens wat ik doe 14.25 Boswachters gezocht 14.40 Studio Snugger 15.00 De Matties 15.15 Zappsport 15.30 Zappsport: De dolle tweeling – meer dan beste vriendinnen 17.00 Zappsport Kantine 17.15 Mollenstreken 17.30 Wilde burens 17.45 Brugklas 17.55 Topdoks

18.15 De regels van Floor
18.30 De eerste keer
18.45 Het Klokhuis
19.00 NOS Jeugdjournaal
19.25 First Dates
20.25 Meiden Die Rijden
21.20 BRANDMERK
22.00 DREAM SCHOOL
23.05 Keuringsdienst van waarde
23.40 Where the wild men are – with Ben Fogle

RTL 4

09.05 RTL Weer 09.10 RTL Boulevard 10.00 Eigen Huis & Tuin: Lekker Leven 11.00 Goede Tijden, Slechte Tijden 11.30 The Bold And The Beautiful 12.00 House 13.00 De Bouwbroers 13.50 Van Woonvilla Naar Droomvilla 14.10 BEAU 15.30 Daar Gaan Ze Weer 17.00 Eigen Huis & Tuin: Lekker Leven
18.00 RTL Nieuws 18.15 Editie NL
18.30 RTL Weer 18.35 RTL Boulevard
19.30 RTL Nieuws 19.55 RTL Weer
20.00 Goede Tijden, Slechte Tijden
20.30 Het Kinderziekenhuis 22.00 BEAU 23.15 RTL Nieuws 23.30 RTL Weer 23.35 BEAU

SBS 6

10.30 Hart van Nederland – Ochtend Editie 10.40 Nieuws van de Dag 11.45 Shownieuws 12.25 Lang Leve de Liefde 13.00 Droomhuis op het Platteland 13.50 De Bondgenoten 14.40 Urk! 15.35 Huizen onder de Hamer 16.45 vtwonon: Weer Verliefd op je Huis 17.45 Hart van Nederland – Vroege Editie 17.55 Nieuws van de Dag
18.55 Lang Leve de Liefde 19.30 De Bondgenoten 20.30 Het Roer Om
21.35 Vandaag Inside 22.40 Hart van Nederland – Late Editie 23.00 Shownieuws

RTL 5

06.00 Teleshop 5: Mediashop 07.30 Teleshop 5: Tommy Teleshopping 10.00 Teleshop 5: Mediashop 10.35 Teleshop 5: Tommy Teleshopping 11.00 Teleshop 5: Mediashop 17.00 112 Vandaag 17.30 Politie Op Je Hielen 18.30 Deurwaarders UK 19.30 De Douane In Actie 20.30 Big Brother 21.50 112 Vandaag 22.20 24 Uur In De E.R. 23.20 Big Brother

RTL 7

06.00 Teleshop 7: Mediashop 09.30 Vis TV 10.00 Vis TV 10.30 Stop! Politie 11.25 Idioten Op De Weg 11.30 Idioten Op De Weg 12.00 Idioten Op De Weg 12.25 Idioten Op De Weg 12.30 Idioten Op De Weg 13.00 American Ninja Warrior 14.30 Flodder (Series) 15.00 Flodder (Series) 15.30 Flodder (Series) 16.00 Pawn Stars 17.00 Pawn Stars 17.55 Pawn Stars
18.00 Pawn Stars 18.30 Pawn Stars
19.30 Pawn Stars 20.25 Way Down
22.50 The Boondock Saints

TV OPTIES

HET KINDERZIEKENHUIS

► RTL 4, 20.30-22.00 UUR
Realityserie over ouders en hun kinderen die in het Wilhelmina Kinderziekenhuis verblijven of in dagbehandeling worden opgenomen.

BRANDMERK – KIND VAN EEN GEDETINEERDE

► NPO 3, WNL, 21.20-22.00 UUR
Minimaal 25.000 kinderen hebben een ouder in de gevangenis. Hoe is het om op die manier op te groeien?

DE KINDEREN VAN RUTTE

► NPO 2, VPRO, 19.55-20.30 UUR
Een duik in het leven van een groep jongvolwassenen die Mark Rutte niet alleen kennen als premier, maar ook als hun voormalig docent maatschappijleer op het Johan de Witt College in de Haagse Schilderswijk. Wie zijn deze leerlingen? En hoe hebben ze zich verder ontwikkeld in de maatschappij? Mark Rutte ging in

2008 aan het werk als docent maatschappijleer op het Johan de Witt College. Toen hij in 2010 werd verkozen tot premier besloot hij om zijn werk als leraar er parttime naast te blijven doen. In de driedelige documentaireserie *De Kinderen van Rutte* blikken oud-leerlingen terug op de lessen van de VVD-politicus.

BBC 1

07.00 Breakfast 10.30 Morning Live 11.45 Crimewatch Live 12.30 Homes Under the Hammer 13.15 Bargain Hunt 14.00 BBC News at One; Weather 14.35 BBC Regional News and Weather 14.45 BBC News at One; Weather 15.00 Clean It, Fix It 15.30 Money for Nothing 16.00 Escape to the Country 16.45 Make It at Market 17.30 The Finish Line
18.15 Pointless 19.00 BBC News at Six; Weather 19.30 BBC Regional News and Weather 20.00 The One Show 20.30 EastEnders 21.00 The Repair Shop 22.00 Amandaland 22.30 Am I Being Unreasonable? 23.00 BBC News at Ten 23.30 BBC Regional News and Weather 23.40 UEFA Champions League MOTD

VRT 1

07.35 Jenny 07.48 Bernie 07.52 Zig & Sharko 08.00 Shaun het Schaap 08.05 De Raad van Soekie 08.20 Kapot gaan 08.30 Dodo 08.40 Lou 08.52 Oilly Wannabe 09.00 Radio 2 10.00 Radio 2 11.00 Feratel 12.10 Dagelijkse kost 12.30 Blokken 13.00 VRT NWS Journaal 13.25 Het weer 13.30 Man bijt hond 14.00 Villa Politica 15.15 Parijs – Nice 16.45 Clips 17.10 De Ridder
18.01 VRT NWS update 18.03 Het weer 18.10 Dagelijkse kost 18.30 Blokken 19.00 VRT NWS Journaal 19.45 Man bijt hond 20.12 Joker+ en Lotto 20.15 Het weer 20.25 Thuis 20.50 Ik vraag het aan 21.55 De dag van vandaag 22.50 VRT NWS Laat 23.15 Het weer 23.20 Wildlife

BBC 2

07.30 Bargain Hunt 08.15 Make It at Market 09.00 Celebrity Antiques Road Trip 10.00 BBC News 12.15 Politics Live 14.00 Impossible 14.45 Bridge of Lies 15.30 The Tournament 16.15 The Farmers' Country Showdown 16.45 Eva Longoria: Searching for Mexico 17.25 Eva Longoria: Searching for Mexico 18.10 Beechgrove Repotted 18.15 Flog It! 19.00 Richard Osman's House of Games 19.30 Great Continental Railway Journeys 20.00 Celebrity Antiques Road Trip 21.00 Great British Menu 22.00 Surgeons: At the Edge of Life 23.00 What We Do in the Shadows 23.25 Harry Hill's Lonely Island 23.30 Newsnight

VRT CANVAS

06.00 Radio 2 09.00 Feratel 12.00 Radio 1: Nieuwe Feiten 13.00 Feratel 16.00 Radio 1: De Wereld Vandaag 17.55 Thatcher & Reagan: a special relationship
18.45 Steve Stevaert: de schaduw van de macht 19.20 De ideale wereld 20.00 Terzake 20.35 De Afspraak 21.20 The Zelensky story 22.10 De ideale wereld 22.50 Winteruur 23.01 Het weer 23.05 Wielerclub Wattage

HET ROER OM

► SBS 6, 20.30-21.35 UUR
Een jaar lang worden gezinnen en stellen gevolgd die hun leven volledig omgooien door te verhuizen naar verschillende plekken in de wereld om een nieuw bestaan op te bouwen. Deze aflevering: de Zeeuwse Carlo en zijn vriend Lesley begin-

nen een avontuur in de Dominicaanse Republiek. In een primitief, afgelegen dorp waar de moeder van Lesley geboren is, bouwen ze een luxe hotel. De bouw is in handen van een lokale aannemer, maar verloopt niet volgens planning.

ARD

12.10 ZDF-Mittagsmagazin 14.00 Tagesschau 14.10 Rote Rosen 15.00 Tagesschau 15.10 Sturm der Liebe 16.00 Tagesschau 16.10 Familie Dr. Kleist 17.00 Tagesschau 17.15 Brisant 18.00 Wer weiß denn sowas? 18.50 Watzmann ermittelt 19.45 Wissen vor acht – Erde 19.50 Wetter vor acht 19.55 Wirtschaft vor acht 20.00 Tagesschau 20.15 Goldjungs 21.45 Plusminus 22.15 Tagesthemen 22.50 Maischberger

ZDF

14.15 Die Küchenschlacht 15.00 heute Xpress 15.05 Bares für Rares 16.00 heute – in Europa 16.10 Die Rosenheim-Cops 17.00 heute 17.10 hallo deutschland
18.00 SOKO Wismar 18.54 Lotto am Mittwoch – Die Gewinnzahlen 19.00 heute 19.20 Wetter 19.25 Duell der Gartenprofis – Mein grünes Paradies 20.15 Die Toten von Salzburg 21.45 heute journal 22.15 Am Puls 23.00 sportstudio UEFA Champions League

NGC

12.50 The Incredible Dr. Pol 13.50 Air Crash Investigation 14.50 Ice Road Rescue 15.50 Lockdown 16.50 The Rise and Fall of the Maya 17.55 Airport Security
19.00 To Catch a Smuggler: South Pacific 19.30 To Catch a Smuggler 20.30 Air Crash Investigation 21.30 Japanese Islands from Above 22.30 Mysterious Islands 23.30 Mutant Weather

FAMILY 7

12.00 Bloom Today 12.30 Arab Media Ministries 12.42 Christendom? 12.48 Basic 13.05 Wind at my back 13.32 Another Life 14.00 Niemand is als hij 14.30 Bloom Today 15.00 Uitgelicht! Extra 15.30 Totdat Hij komt 16.30 Niemand is als hij 17.00 De Verkenner 17.06 Knuts en Proef 17.25 Blalala 17.46 Dierenkriebels
18.00 Love Speaks 18.30 7th Street Theater 19.00 Wind at my back 19.30 Leviticus 20.00 The 700 Club 20.30 Uitgelicht! 21.00 Liefs je zus 21.30 Family7 in Actie 22.00 Joyce Meyer 22.30 De nacht in 22.45 Uitgelicht! 23.15 Love Speaks 23.45 De nacht in

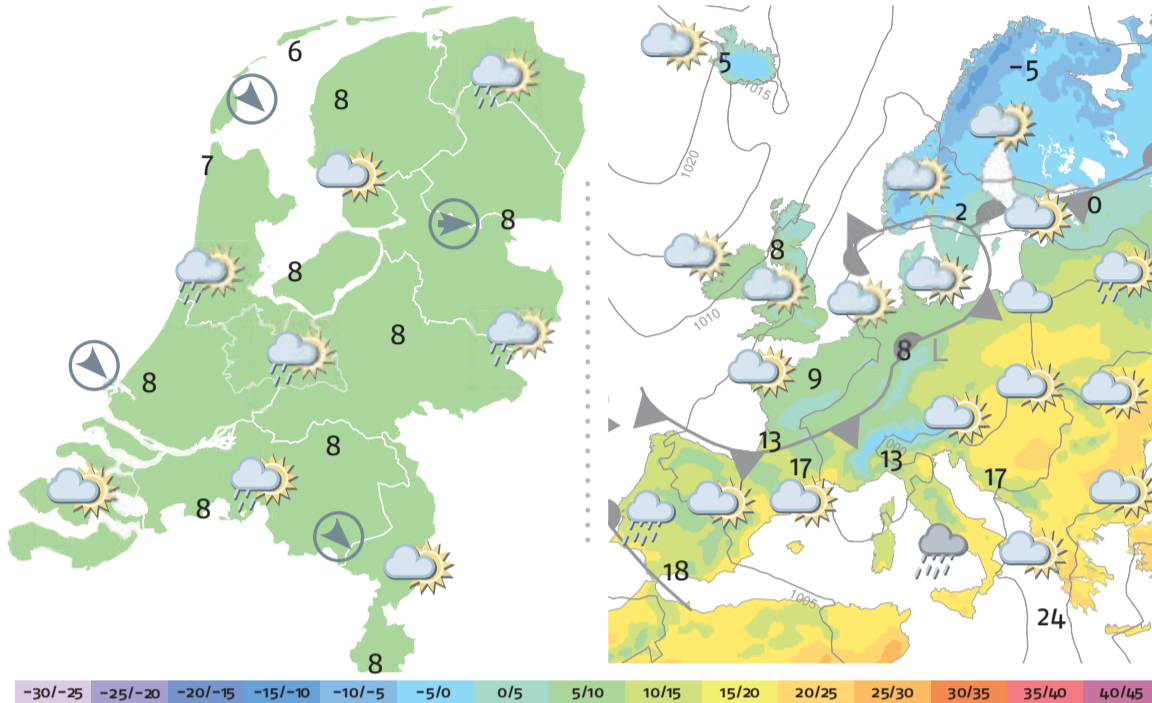

WEER

RICO SCHRÖDER

Maartse buien

Vandaag is er een mix van zon, wolken en buien. Naast regen is uit een fellere bui ook hagel mogelijk en tijdens een fellere bui zakt de temperatuur naar een graad of 5. Tijdens droge en zonnige momenten is het 8 of 9 graden en dat is een redelijk gebruikelijke waarde voor de tijd van het jaar. Morgen zijn er zonnige periodes, afgewisseld met maartse buien. Naast regen kunnen de buien ook hagel en onweer bevatten. Het is 7 of 8 graden en er waait een meest matige noordwestenwind. Vanaf vrijdag nemen de neerslagkansen weer af en schijnt vaker de zon. Het is dan 7 tot 9 graden, maar de nachten verlopen koud met op uitgebreide schaal lichte vorst.

-30/-25 -25/-20 -20/-15 -15/-10 -10/-5 -5/0 0/5 5/10 10/15 15/20 20/25 25/30 30/35 35/40 40/45

weer vandaag NL °C			vandaag Europa °C		
Amsterdam	zon en wolken	8	Middelburg	zon en wolken	7
Den Haag	regenbui, ook zon	8	Nijmegen	zon en wolken	8
Eindhoven	zon en wolken	8	Rotterdam	regenbui, ook zon	8
Groningen	regenbui, ook zon	8	Utrecht	regenbui, ook zon	9
Maastricht	regenbui, ook zon	8	Zwolle	zon en wolken	8
			Athene	zon en wolken	22
			Berlijn	grijs en motregen	9
			Londen	zon en wolken	8
			Madrid	zon en wolken	13
			Parijs	zon en wolken	8
			Rome	forse regenval	15
			Sofia	veel bewolking	21
			Stockholm	enige tijd sneeuw	2
			Warschau	zon en wolken	16
			Wenen	zon en wolken	18

vandaag	donderdag	vrijdag	zaterdag	zondag	zon en maan
1 mm 50% W 3	1 mm 50% NW 2	1 mm 30% NO 3	0 mm 10% NO 3	0 mm 10% NO 3	07:00 uur 18:39 uur
9° 1°	7° 0°	8° 0°	9° -2°	9° -3°	16:39 uur 06:42 uur

weerplaza

FEUILLETON

48 / WORDT VERVOLGD

Het verhaal dat ons verbindt

'Jij bent bevooroordeeld.' Hij leunde naar voren, zette zijn ellebogen op zijn bovenbenen en liet zijn handen tussen zijn knieën bungelen. Alle mannen in de familie Sweet schenen deze houding fijn te vinden en dat was erg vertederend. 'Weet je dat Norm altijd liep te pochen dat jij zo goed kunt schrijven?' 'Wat?' Ik legde mijn hand op mijn borst. 'Hij zei dat je in een soort notitieboek schreef, maar dat het geen dagboek was.' Albert schonk me een subtiele glimlach. 'Hij zei dat je gedichten en verhalen schreef. En dat je daar goed in bent.' 'Dat noem ik nog eens bevooroordeeld.' 'Schrijf je nog steeds?' 'Niets wat ik bereid ben aan anderen te laten lezen.' Ik wendde mijn blik af toen zijn ogen de mijne zochten. 'Als je ze voor jezelf houdt, heeft niemand anders er iets aan.'

Gelukkig begon net op dat moment het programma weer en werd onze aandacht terug naar de televisie getrokken. Als ik zou moeten zeggen welke artiest er toen zijn opwachting maakte, had ik daar schromelijk in gefaald. Hoezeer ik het ook probeerde, ik kon mijn aandacht er niet bijhouden. Het enige waar ik nu nog aan kon denken, was dat ik alles wat ik de laatste tijd had opgeschreven, absoluut niet met iemand anders wilde delen. Geen woord. Met niemand. En dat had niets te maken met trots of schaamte. Wat ik opschreef was het enige wat ooit echt helemaal van mij alleen was geweest. Dat ik mijn schrijfsels geheim hield, had dan wellicht geen positieve uitwerking op anderen, voor mij was het wel iets positiefs. Het was puur egoïsme dat ik ze voor mezelf hield en ik had absoluut niet het gevoel dat dat verkeerd was.

***

Voordat ik naar bed ging, liep ik naar de woonkamer om de lampen uit te doen. Toen ik met mijn hand naar de schakelaar van de schemerlamp naast mijn stoel reikte, bleef mijn blik op de koffietafel rusten en zag ik het fotoalbum. Ik overwoog om mijn knieën te buigen, het op te pakken, het te openen en de foto's te bekijken. Mijn hart bonsde toen ik bedacht hoeveel herinneringen er in dat boekje lagen opgesloten. Elk kiekje stond voor een verhaal dat mij met iets of iemand verbond. En tot nu toe had ik mezelf maar nauwelijks toegestaan over deze personen of dingen na te denken. Maar toch hield ik mijn knieën recht en mijn vinger op het knopje van de lamp. Toen knipte ik het licht uit.

Susie Finkbeiner

COLOFON

Uitgave van Nederlands Dagblad B.V.
Berkenweg 11, 3818 LA Amersfoort
Postbus 2085, 3800 CB Amersfoort
telefoonnummer: 088 1 999 999
website: nd.nl
Nederlands Dagblad B.V. maakt deel uit van Nedag Uitgevers B.V.
Directeur-uitgever: Rinder Sekeris
Hoofdredacteur: Nico de Fijter
De namen van alle journalisten en medewerkers zijn te vinden op nd.nl/medewerkers

REDACTIE
via site: nd.nl
via e-mail: redactie@nd.nl
tel. 088 1 999 999
Postbus 2085, 3800 CB Amersfoort

ABONNEESERVICE
via site: nd.nl/service
via e-mail: service@nd.nl
tel. 088 1 999 999
ma. t/m vr. 8.30-12.00 uur

ADVERTENTIES
via site: ndzakelijk.nl
via e-mail: ndzakelijk@nd.nl
tel. 088 1 999 999
ma. t/m vr. 8.30-16.30 uur

FAMILIEBERICHTEN EN TIPS
via site: ndadvertenties.nl
via e-mail: (opmaak ND): familiebericht@nd.nl

ND IN Aangepaste Leesvorm
Het ND is in aangepaste leesvorm verkrijgbaar bij Stichting Aangepast Lezen, Den Haag
tel. 070 3381500.
klanten@aangepastlezen.nl

EERST DIT

PSALM 67

Missionair gebed

Goed om weer eens te beseffen dat God alles wat Hij je geeft, wil gebruiken in zijn koninkrijk. Je wordt gezegend om tot zegen te zijn. Jouw bezit, carrière, relaties, je vermogen om te studeren: je hebt het allemaal ontvangen. God zegent je ermee, zodat je tot zegen zult zijn voor anderen. Zodat de volken God gaan loven. Gods zegen is nooit bedoeld voor jou alleen, of voor een kerkelijke gemeenschap alleen.

GEBED:

Ik bid voor de mensen die U nog niet kennen. Ik bid voor de kerk in Nederland, dat zij voluit missionair zal zijn en dus zal bidden. Zodat meer mensen thuishoeren bij U en U gaan loven, God. Amen.

eo izb

EERST DIT is een podcast van de EO & IZB.
Meer bijbelpodcasts luisteren?
EO.NL/EERSTDIT

KERKNIEUWS

■ **PROTESTANTSE KERK BEROEPEN** te Hoogeveen (wijkgemeente De Weide): H.S.E. Jansen te Mijdrecht; te Koudekerke: P. Handschin te Ritthem i.c.m. Nieuw- en St. Joosland (deeltijd) en havenpastoraat Vlissingen (deeltijd), die dit beroep heeft aangenomen; te Zijderveld (hervormd): C.G. Visser te Kootwijk-Kootwijkerbroek (hervormd).

■ **GEREFORMEERDE GEMEENTEN BEROEPEN** te Wageningen: B. Labee te Veenendaal; te Klaaswaal: L. van der Kuijl te Waarde; te Middelburg-Centrum: J. van Laar te Barneveld-Zuid; te Zwolle: P.C. Vlot te Krabben.

bedankt voor Emmeloord: W.A. Zondag te Dordrecht.

■ **CHRISTELIJKE Geref. KERKEN OVERLEDEN**
ZWOLLE | 7 MAART | Wiendelt Steenberg (geboren 23 februari 1934). Predikant Meppel (1958), Eindhoven (1965), Groningen (1973), Den Haag-Rijswijk (1982), Den Bosch (1991). Emeritaat: 1999.

■ **GEREF. GEMEENTEN IN NED. BEROEPEN** te Nieuwerkerk aan den IJssel: A. Geuze te Vriezenveen; te Elspeet: M. Krijgsman te De Beek-Uddel; te Krimpen aan den IJssel, ds. D.E. van de Kieft te Urk; te Veenendaal: D.E. van de Kieft te Urk.

Een beroepingsbericht doorgeven?
INFO@PERSBUREAUSCHEPS.NL

Welkom bij PAVILJOEN DE OUDE TOL

HET LEUKSTE RESTAURANT VAN DE HOEKSCHE WAARD!

Waar je heerlijk kunt genieten met familie, vrienden en collega's. Gezellig lunchen en dineren en eindeloos babbelen tijdens een High Tea of borrel. Het is altijd genieten bij De Oude Tol! Tevens is Paviljoen De Oude Tol een geweldige locatie voor het vieren van uw feest met familie, vrienden en collega's. Uitstekend bereikbaar, GRATIS ruime parkeermogelijkheden en volledig rolstoeltoegankelijk.

BETAALBARE CULINAIRE KWALITEIT

HOOFDGERECHTEN VANAF €18,90 | TOPLOCATIE AAN RIVIER HET SPUI
VRIENDELIJKE BEDIENING | 130 GRATIS PARKEERPLAATSEN VOOR DE DEUR

HOOFDGERECHTEN VANAF €18,90

EEN FLINK PORTIE SPARERIBS €21,90
BAVETTE STEAK, RUIM 200 GRAM €23,90
BOTERMALSE OSSENHAAS STEAK €24,90
SCHNITZEL WIENERART, VARKEN 250 GRAM €18,90
2 FLINKE ZEETONGEN (600 GRAM) €35,90
1 FLINKE ZEETONG (300 GRAM) €23,90
EN NOG VELE ANDERE SMAAKVOLLE BETAALBARE GERECHTEN.

ALLE HOOFDGERECHTEN ZIJN INCLUSIEF SAUS.
NAAR KEUZE, VERSE FRIET EN GROENTE.

DRANKEN

EEN TOPBIERTJE €2,80
EEN MOOI GLAS HUISWIJN €3,95
EEN FLES MOOIE HUISWIJN €16,90
(INCLUSIEF EEN GROTE FLES TAFELWATER, PLAT OF BRUISEND)

DESSERTS VANAF €2,25

AMBACHTELIJK ROOMIJS VOLGENS EIGEN RECEPT

ENN... DOOR SPECIALE GELUIDSISOLATIE DOOR
HET HELE RESTAURANT HEEN KUNT U ELKAAR ZELFS
VERSTAAN ALS DE ZAAK VOL ZIT.

- DINSDAG T/M ZONDAG GEOPEND VANAF 12 UUR
- RESERVEREN WORDT AANBEVOLEN
- BEZOEK ONZE WEBSITE: WWW.DEOUDETOL.NU

RESERVEREN, MENU EN MEER:

GEZOCHT: CHEF-KOK c.q. KEUKEN MANAGER

Kom jij leiding geven aan een gemotiveerd keukenteam op onze top locatie?

Je stuurt een team van 10 koks aan. Solliciteren@deoudetol.nu